

PIGUSIS KNYGYNĖLIS Nr.11—12

V. KRĖVĖ

SENA PASAKA
APIE NARSŪJĮ
KUNIGAIKŠTĮ MARGIRĮ
PUNIOS VALDOVĄ

Allogintai
43. II. 15. E
Alma.

LEIDŽIA „SPAUDOS FONDAS“

KAUNAS, 1933.

30 110

Seni vyrai, žalios lankos šienpiūvėliai, jauni bernai, juodos žemės artojėliai, vai ir, jūs, mergelės lelijėlės, žalios rūtos sėjėlės, paklausykit senos mano pasakėlės apie narsų kunigaikštį Margirį raitelį, apie skaudų jo likimą, didelius vargelius. Graudžius žodžius aš kalbėsiu, gūdžių kanklių pritiriamas, jūs klausykit mano pasakėlės, pasidomėdami, kaip gyveno, vargus vargo jūsų seni tėvai protėveliai...

I.

Ant aukšto kalno, tarp žalių girių, pas Nemunėlį, kaip milžinas galingas rankas, į dangų aukštai kelia tvirtus kuorus sena Punios pilis. Dievų laiminta, milžinų statyta sena Punios pilis. Valdovų rūmai akmenų siena iš visų pusių apsupti. Aplink sienas aukšti pylimai, ant tų pylimų geltono ažuolo tuinas saulėje žiba, kaip gintarinis. Budrūs sargai dieną ir naktį iš aukštų kuorų į visas puses be pa-

liovos žvalgosi, o vario vartus dieną ir naktį šimtai kareivių sergsti, kad pikti žmonės neįeitų, neišivogtų...

Didžioji menė kailiais išklota, šilkais papuošta. Sienos iškabintos išdabintos plieno kirviais, šveitriais kalavijais, auksuotais šarvais, variniais skydais, iš sveitimų šalių ir vaizbūnų keliauninkų atgabentais ir gudų šaly, lenkų pilyse ir vokiečių miestuose ginkluota ranka paimtais...

Klausykite, vyrai. Toje menėje ant aukšto ažuolinio suolo sėdėjo galingas Punios valdovas, milžinų ainis, patsai ūgiu ir jėgomis milžinas, kunigaikštis Margiris. Sėdėjo, galvą žemai nuleidęs, ant baltų rankų rymodamas, sunkias godeles galvodamas. Jis išteriojo vokiečių žemę nuo rytų iki tolimų vakarų, gaisrais pažibino pačiam didžiajam kryžiuočiu, kuris drebėdamas pasislėpė už tvirtų Marijensburgo sienų, atkeršijo, su kaupu užmokėjo už savas ir visos Lietuvos skriaudas, parsigabeno plieno ginklais, auksuotais šarvais, šilko rūbais, auksu, sidabru ir geltonu gintaru tokį lobį, kokio dar niekad ir niekas nebuvo kalaviju išgijęs nei dabar, nei senovėje. Šimtai eiklių priešų žirgų

žvengia dabar jo arklidėse, šimtus jų padovanėjo ir savo narsiems berneliams raitužėliams, ir galingam Vilniaus ir senų Trakų kunigaikščiui.

Klausykite, broliai. Dar nė vienas Dainavos valdovų amžių amžiais nebuvo atlikęs panašaus narsumo žygio. Bet vakar, kai jis su savo narsiais draugais linksminosi puotavo, žalią midų begerdami, kepta žvėriena beužkandžiaudami, džiaugėsi gyrėsi savo žygiais laimėjimais, savo garsiais darbais kiekvienas didžiavosi, vaidilos skambino dainavo, jų žygius begirdami, jų vardus beminėdami, o labiausiai jį, narsų Margirį, begarsindami. Bet ne tiek jie dainavo apie Margirio kelionę Prūsų šalin, ne tiek dainose jo vardą minėjo, kiek pasakojo širdį jaudinančių pasakėlių, kiek dainavo krūtinę audrinančių dainelių apie senų dienų Šarūną, apie narsų Kunotą bernelį, kur lenkų žemėj galvą dėjo su visu savo narsiu būriu, su garsiais kareivėliais, už tėvų šalį, už Dainavos kraštą nuteriotą bekeršydamas. Klausė Margiris, narsus Punios valdovas, tų dainų, ir pagailo jam senovės praslinkusių dienų. Tų dainų beklausydamas, žalią midų gėrė, begerdamas gailiai verkė, sunkiai dūsavo, o skaudžios ašarėlės

iš šviesių akių per geltonus ūsus krito ribavo į aukso taurę...

Bet ne tiek jam buvo gaila senos senovės, narsiais žygiais pagarsėjusios, kiek jam liūdna buvo, kiek sunku buvo jo širdelei, kad jo žygiai ne tiek garsūs, kad apie jį sudėtos ne tokios skambios dainelės, ne tokios graudžios pasakėlės...

Nors skaudžiai širdis jam skaudėjo, nepapeikė vaidilų: negražu, negarbinga kitiems garsių žygių pavydėti, negražu, negarbinga svetima garbė piktu žodžiu, skaudžiu pavydu pažeminti. Geriau naujų žygių ruošti, naujais darbais pagarsėti, kad apie juos tiek sudėtų vaidilos dainelių, tiek graudžių pasakėlių, kiek danguje šviesių žvaigždelių, kiek Dainavos giriose žalių medelių...

Ir galvojo dabar narsusis Margiris, ant ažuolo suolo sėdėdamas, kur vėl jaunam joti, žirgelis varyti teks, kuris priešas pulti, koku žygiu jaunam naujai pagarsėti...

Bet kaip priešą puls, iš namų išjosi, kad reikia ruošti, reikia laukti iš svetimų kraštų, iš vokiečių žemės nekviestų svečių. Juk geruoju žiaurus kryžiuotis nepraleis, skaudaus smūgio nepamirš ir šir-

dį džiuginančio keršto neatsižadės, su gausiais palydais, iš tolimų šalių sukviestais, aplankys Dainavos žemelę ne su midaus taure rankoje, bet su plieno kalavijais, ne meiliu žodžiu pasveikins, bet gaisais pašvaistėlėmis. . .

Reikia gerai pasiruošti nekviestas svetelis gražiai sutikti, mandagiai iš tėvų žemelės išlydėti, ne geltonu vynu, ne žaliu midumi, bet raudonu krauju pagirdyti, pavaišinti . . .

Tai dar, vyručiai, ne dainelė, tai dar, berneliai, tik pasakėlė apie kunigaikščio Margirio godeles. Jei klausėte nuobodžios pasakėlės, paklausysit ir gūdžiosios dainelės . . .

II.

Ūžia švokščia žalioji girelė, klostosi niaukias šviesus giedrus dangus tamsiais debesėliais, šarvuojasi ginkluojasi žaibais perkūnėliais, neduoda užmigti, akių sumerkti Margiriui berneliui, Dainavos šalies garsiam raitužėliui.

Ankstų rytą kunigaikštis kėlėsi, prausėsi veidą šaltu vandenėliu, šluostėsi šilku rankšluostėliu. Sumanė bernelis, su-

galvojo raitelis anksti, saulei patekėjus, girion jotų, briedžių, lokių pašaudytų, lakščių stirnų pavaikytų, tampraus kilpinėlio patampytų, eiklių vylytėlių pamėtytų...

Dar neprisijusė šveitraus kalavijo prie kairiojo šonelio, dar neprisisegė aukso pentinėlių, dar neužsimovė ant galvelės kiauninės kepurėlės, suvyravo sąvartinės dūrelės skersinė, įėjo aukšton kunigaikščio menėn nelaukti nekviesti sveteliai: senas vaivada Vaišnora ir su juo buvo žilaplaukis galingų dievų, Punios pilies globėjų, krivis.

Klausykit, vyručiai, klausykite, berneliai: jų buvo rūstūs veidai, jų buvo niaurūs žvilgsniai. Ir suprato narsus Margiris, Dainavos garsusis bernelis, kad nelinksmų išgirsti teks jam naujienėlių, nelinksmų žinelių. Aukšton kėdėn atsisėdo, parėmė smakrą balta rankele ir taip jiems prabilo, tik vieną žodelį tardamas:

— Kalbėkita...

— Kunigaikšti, didelė negarbė ištiko mūsų kraštą: jauni vokiečiai, aršiuose mūsųose Prūsų šaly kalaviju nugalėti, Punios pilin jėga atgabenti, galingiesiems dievams, pilies globėjams, pažadėti, žuvu-

siems Dainavos karžygiams padausoti nuspręsti, kad dausose jiems tarnautų, savo vargais jų širdis džiugintų, šią naktį pabėgo iš tavo gilių rūsių žalion girion, tėvų šalin kelio beieškodami.

— Pasiūsti tuojuo vytyt į visas šalis!
— sušuko kunigaikštis.

— Jau vytyt pasiūstos, valdove, — atsakė senasis Vaišnora. — Bet pėsčio girioje nesurasi, raitas nepavyti: maža vilties, kad dievai gaus, kas jiems buvo pažadėta.

— Dievai turi gauti, kas jiems pažadėta!
— tarė rūščiu balsu žilaplaukis galingų dievų krivis.

— Jie negalėjo sienų pralaužti, jie negalėjo vario durų išgriauti! Kas juos išleido, Vaišnora? — sušuko Margiris.

Kaip nunokęs rugys geltonvarpis, nuleido Vaišnora galvą žemyn, nieko neatsakydamas. Niauru žvilgsniu į jį žiūrėjo Margiris. Jo širdy jau ėmė gimti skaudus įtarimas, ir veidas rūstumu brinkti. O kai sieloje audra sukilo ir perkūno trenksmu turėjo pasireikšti, rūščiu balsu tarė kunigaikščiui žilaplaukis krivis:

— Tavo, kunigaikšti, jauna žmona die-

vams nusidėjo, aukai paskirtiesiems laisvę gražindama.

— Mano žmona? — nusistebėjo Margiris. — Mano žmona to negalėjo padaryti! Tu sumelavai, krivi.

— Dievų krivis melo neapkenčia, ir jo lūpos tik tiesą kalba. Ko tyli, Vaišnora? Pasakyk valdovui, kad gryna tiesa mano žodžiuose.

— Kalbėk, Vaišnora, — tarė jam kunigaikštis, niauriai, iš pasalų į jį pažvelgdamas.

Ir papasakojo kunigaikščiui Vaišnora, kaip tamsią naktį jauna kunigaikštienė pati atidarė kalėjimo duris, vokiečius kalinius išleisdama, kaip pati juos išlydėjo per vario pilies vartus, ir kareiviai, kur sargybą ėjo, neišdrįso jai pasipriešinti, josios žodžio nepaklausyti.

Niauriai klausė kunigaikštis, žodžio netardamas. O kai Vaišnora baigė pasakojęs, tarė jam senasis krivis:

— Neklausei mano žodžių, kunigaikšti, ir vedei sodžiaus mergele. Kad būtai vedęs bajoro dukrą, nebūtų tavęs ištikusi tokia baisi gėda.

— Tikra man žmona galėjo būti ne toji, kur garsios bajorų giminės, bet kuri

man audė kovai vėliavą, kuri jausmais ir dainomis mokėjo sužadinti mano sielą,
—atsakė jam kunigaikštis Margiris.

— Šiandien dievai piktai užgauti ir keršto reikalauja. Jei nesurasite ir nesugražinsite dievams paskirtų kalinių, kunigaikštienė turi mirti jų vietoje, kaipo nusidėjusi tau ir dievams.

— Kaip aš galiu pasmerkti mirti moterį, kurią aš mylėjau ir vis dar tebemyliu! — atsakė kunigaikštis.

— Ji gėdą padarė tavo galvai ir skriaudą tavo sielai, dievams nusidėjusi ir tavo žodį paniekinusi! — sušuko senas krivis.

— Kada man skauda sužeistą ranką, kuria aš kalaviją vartoju, aš jos neatkerstu ir neatmetu šalin, kad žūtų. O žmona juk man brangesnė, negu mano dešinioji ranka.

— Dievai galingi, kunigaikšti! Nuo amžių tavo pilis tvirtai stovėjo, dievų saugoma. Griuvėsiais ir pelenais pavirs ji, kai apleis ją dievai ir nustos saugoję kelius, kurie eina į josios vartus.

— Nekalbėk veltui žodžių, kad neužpyktau, o užpykęs neužgautau tavo žilo

plauko. Kad žemė griūtų, kad dangus pasvirtų, aš nepakeisiu savo žodžio. Dievais tu manęs nebaugink.

— Galingas valdovas tu iki šiol buvai. Trakų ir Vilniaus kunigaikščiai baidėsi tavo žodžio ir jam prieštarauti nedrįso. Laimė sekė iki šiol tavo žingsnius, kovos laukuose laimėjimai garsų tavo vardui nupynė vainiką, bet žinok, kunigaikšti, kad dievai, tave globodami, taip lėmė. Pasi-keis tavo likimas, kai apleis tave ir tavo kraštą galingųjų dievų globa.

— Aš dar jaunas, krivi. Ranka mano dar nenustojo jėgų, mano kalavijas dar neatbuko, surasiu dievams dar garbingesnių aukų...

— Nebeims dievai aukų iš paniekinusios juos rankos. Vargas tau, vargas tavo piliai, vargas visam tavo kraštui...

Tai taręs, krivis nusigrėžo ir, neatsiveikinęs su valdovu tėvų nustatytu būdu, pagarbos jam nepareiškęs, piktas ir niaurus išėjo iš kunigaikščio menės.

— Kunigaikšti... — norėjo prabilti Vaišnora. Bet nedavė Margiris jam žodžio tarti, neleido patarimo pareikšti.

— Tylėk, Vaišnora, ir nekalbėk. Tę-

nepasako niekas, kad Margiris pabijojo. Nei dievų nei žmonių nesibaido jo širdis.

Ir liepė Vaišnorai eiti ir pašaukti jo aukšton menėn kunigaikštienę...

III.

Klauskite, vyrai, klausykit, berneliai! Kai įėjo įžengė jauna kunigaikštienė aukšton menėn, Margiris iš kėdės nesikėlė, meilium žodžiu josios nesveikino, nedavė jai baltos rankos, nevedė į skobnias raižytas, puikiai drožinėtas, nesodino ant suoloelio ažuolinio, kaip kad visuomet darydavo, kai jį skaisti mergelė — jauna žmona — aplankydavo...

Įėjo kunigaikštienė, priešais vyrą atsisotojo, šviesių akelių į jį nekeldama, meilium žvilgsniu jo neapdovanodama, linksma šypsenele jo širdies nedžiugindama...

Ne šviesi apsiniaukė dienele, miglomis apsiklostė, — apsiniaukė niauriomis rūpestėlėmis, sunkiomis godelėmis Margirio bernelio šviesus veidelis. Ne žaibai sužaubavo, ne perkūnai sugriaudė, piktu žvilgsniu, rūščiu balsu sutiko savo žmoną kunigaikštis Margiris, Punios pilies ir viso Dainavos krašto valdovas.

— Pasakyk man, jaunoji, kodėl tu dievams piktai nusidėjai, mano žodį paniekinai? Kodėl laisvus leidai dievams pažadėtus kalinius, rūsių duris jiems atrakindama, varinius pilies vartus atkel-dama?...

Ne lakštutė girioj sulakštavo, ne gegulė vyšnių žaliame sode gūdžiai sukukavo, graudžiu balsu prakalbėjo jauna kuni-gaikštienė skaistaveidė:

— Todel juos aš laisvus paleidau, berneli, todėl tau aš nusidėjau, raiteli, kad man pagailo jų jaunųjų dienelių, kad man pagailo jų motinų skaudžių ašarėlių, jų skaisčių mergelių sunkaus vargelio, graudžių žodelių. Juk man, berneli, širdelę skaudėtų, juk man, raiteli, krūtinę sopėtų, kai išgirstau, kai sužinotau, kad ne kovos lauke garbingai su kalaviju rankoje žuvai už tėvų šalelę, bet surištas, sukaustytas, be laisvės, be garbės, kaip gyvulys, peiliu papiautas, paskerstas, savo dieneles baigėi...

— Ar tu užmiršai, ar ne pagalvojai, kad jie aršūs mūsų krašto priešai, žiaurūs teriotojai. Jų pagailėjai, o kodėl nepagailėjai tų, kur iš jų rankos per tavo kaltę ryt gal turės dar žūti, ir vėl verks tuo-

met, graudžiai raudos senos mūsų šalies motinos, sūnų nebetekusios, skaudžias lies ašaras jaunosios mergos, bernų nustojušios.

— Todel aš, berneli, nepagalvojau, todėl aš, raiteli, užmiršau, kad mano sielą sužavėjo skaudus sapnas. Vakar vakarėlį apmarino mane sunkus miegas, o kai priguliau, užmigau, sapnavau, berneli, kad aš pavirtau raiba gegule, kad nulėkiau tolimon Prūsų šalin, nutūpiau žaliam vyšnių sodely ant jovaro šakelės. Tame sodely, tame žaliame vaikščiojo jauna mergelė, baltas rankas laužydama, gailias ašarėles beberdama per skaisčius veidelius. Tai ji verkė ir raudėjo savo jauno bernelio, kaip raiboji gegulė kukavo. Man pagailo josios ašarėlių, man pagailo josios didelio skausmelio, ir aš paleidau savo balselį per visą sodelį, nusiskundžiau raudodama, kad jai negaliu padėti, širdies nuraminti. Ir atlėkė iš žalios girelės margasis genelis ir prabilo prakalbėjo į mane, raibą gegulę: josios bernelis mylimasis tavo vyro pilies giliam rūsy sėdi, žiaurios mirties laukia.

Aš, berneli, aš, raiteli, sapnavau sapną, kad pavirtau geltona volungėlė ir nu-

lėčiau toli už girelių, į tą Prūsų šalį. Ten aš nutūpiau žalion liepelėn ant didžio dvarelio. Po dvarą vaikščiojo sena motužėlė, baltas rankas laužydama, gailias ašarėles beliedama, verkė raudėjo savo jauno sūnelio. Man pagailo jos skausmelio, man pagailo jos senų dienelių, skaudžių ašarėlių, ir paleidau aš balselį ant viso dvarelio, nusiskųsdama, kad negaliu aš gražinti senai motinėlei josios jauno sūnelio. Ir atlėkė raibas sakalėlis iš tamsios girelės ir prabilo prakalbėjo į mane, paukštele, šiais gūdžiais žodeliais: tavo vyro aukštoj pily giliam rūsy sėdi josios sūnelis, žiaurios mirties laukia . . .

Aš, berneli raitužėli, aš, berneli sakalėli, ši ankstų vakarėlį sapnavau sapną, kad pavirtau maža paukštele, pilkąja lakštingalėle, nutūpiau ant žemo kuoro langelio, sulakštavau, prakalbinau linksmąją giesmele. Ir atsišaukė atsiliėpė už langelio graudžiuoju žodeliu:

— Kad tu, paukštele čiulbuonėle, nulėktai tolimon Prūsų šalin, kad praneštai mūsų broliams ir seniems tėvams žilagalviams: mes čia sėdime svetimoj žemėj giliame rūsy, saulės nematydami, dangumi nesidžiaugdami, išvadavimo nebelaukda-

mi. Negarbingai mirsime, ne kovos lauke su kalaviju rankoje, bet surišti, surakinti, kaip gyvuliai būsim paskersti. Iš gėdos mūsų plaukas pabalo. Paklauski tėvų ir vyresniųjų brolių, kam išmokino mus kardą vartoti, kam pripratino mus širmais žirgais karan jodinėti, jei žiaurus mums buvo skirtas likimas vergo taurę iki dugno išgerti, gėdoje jaunas galvas dėti...

Aš antrą kartą užtraukiau giesmelę, sučiulbėjau ir vėl išgirdau graudų žodelį: — Kad tu, paukšte, girios čiulbuonėle, nulėktai už tamsių girių, į Prūsų žemę, surastai mūsų motinas sidabragalves ir paklaustai, kodėl mūsų nepagimdė akmenėliais, neįmetė gilion upelėn. Ten ramiai dabar begulėtume, širdies, skausmo, gėdos jausmo nežinotume. Nuskrisk, paukšte, Prūsų šalin, pranešk mūsų sesulėms ir skaisčiosioms mergelėms, kad mes, jauni, nebegrišime, baltųjų rankelių nebespausime, meiliųjų žodelių nebekalbėsime — žūsime čia, tolimoj šaly, negarbingai žūsime, užuojautos žodžio nebegirdėdami, neapraudoti, dainoje neapdainuoti...

Ir atlėkė pilkas vanagėlis, puolė mane, mažą paukštužėlę, bevaikydamas, begaudydamas rūstų žodelį kalbėjo: kas skriaud

džia pargriautą, kas nesigaili pavergto, to ir aš nepasigailėsiu, tą ir aš nuskriausiu...

Negerai sumanei, berneli, negerai padarei, raiteli, kad leidai nuskriausti pavergtą, kad leidai kankinti paveržtą, nužudyti nugalėtą. Aš pagalvojau, aš pabijojau, kad dievai mums pagamins toki pat likimėlį, ir prabudus pamaniau, o pamanius padariau: atrakinau rūsių duris, atkėliau pilies vartus ir leidau belaisviams skristi tėvų šalin paguostų motulių, kad jos neraudotų, pradžiugintų mergelių, kad joms iš skaisčių akių ašarėlės nebyrėtų...

Jei negerai padariau, neprotingai pasielgiau, bausk mane, berneli, kad tavo žodį sulaužiau, tavo paliepiamą peržengiau...

Taip pasakius, taip prakalbėjęs, dar žemiau nuleido skaisčią galvelę, sudėjo rankas ant krūtinėlės ir stovėjo prieš rūstų vyrą, kaip palinkusi lelijėlė. Tyliai klausė Margiris josios graudžių žodžių, nepratardamas, neprabildamas, o kai baigė kalbėjusi, o kai baigė pasakojusi, kėlėsi iš aukštos kėdės, — klausykite, berneliai, klausykite, vyrai, — žengė vidurin menės, kur žmona stovėjo, ėmė rankom už garbiniuotos galvelės, bučiavo skaisčius veidelius ir raudonas lūpeles, vedė sodi-

no aukšton kėdėn ir taip prakalbėjo, paklausė:

— Tavo kalba moteriška, bet vyriškojoje žodžiai. Vaidilos dainos tiek manęs neįaudino, kiek tavo pasakos. Bet ne tavo širdy jos gimė, ne savo mintis man dėstei, ne savo žodžius man kalbėjai, nors tiesą kalbėjai. Pasakyk, mergele, kas jusius pagimdė tavo jaunoje širdelėj? ..

Kaip saulelė prašvito, pradžiugo mergelės veidas, kaip paukštelė sučiulbėjo, prakalbėjo jauna mergelė, skaisti Margirio žmona:

— Iš tolimų kraštų atskrido man tie žodžiai. Ne vėjai jus atpūtė, ne aitvarai atnešė, bet senas vaidila, iš svetimų žemių čion vergu pargabentas ...

Ir papasakojo kunigaikštienė apie svetimų žemių vaidilą, kuri vergu pargabeno kunigaikštis Margiris iš tolimų lenkų kraštų. Ilgais žiemos vakarais, kada Margiris kariavo Prūsų žemėj, jis pasakojo kunigaikštieniui savo šalies pasakas apie karžygius didvyrius, apie garsius krašto valdovus ir apie savo šalies Dievą, tokį žmonėms gerą ir švelnų, jog jis pats kankinasis, kai žmogus žmogų kankina, pat-sai kruvinomis verkiąs ašaromis, kai nu-

skriaustas verkia vyras, silpna moteris ar net mažasis vaikelis. Tasai švelnūs ir gerasis Dievas su žmonėmis džiaugiasi, su žmonėmis verkiąs, su žmonėmis jų vargais nelaimėmis vargsta. Nesa Jam didesnio džiaugsmo, didesnės laimės, kaip toji, kada žmogus žmogaus, netgi savo priešo, pasigaili.

To savo gero Dievo vardu tasai vaidila mokė ją žmones mylėti, visų gailėti; jis pagimdė josios širdy tuos žodžius, kuriuos ji kalbėjo, ir tam žygiui sugundė, kuri ji atliko . . .

— Burtininkas jisai, raganius ir tavo sielą užkerėjo, — tarė kunigaikštis.

Jis palydėjo iki durų savo gražią žmoną ir liepė pašaukti tą svetimų kraštų burtininką . . .

IV.

Gal jau nusibodo jums, berneliai, gal jau įkyrėjo jums, vyručiai, mano pasakėlė. Gal ji negražiai sudėta, neįdomiai sakyta, bet jūs pakentėkite, man senam dovanokite, kad seni mano pirštai silpnai liečia kanklių stygas, kad senatvės pakirs-

tas mano balsas neskamba, kaip skambėti turėtų.

Plačiais žingsniais žingsniavo Margiris kunigaikštis po didžiąją tėvų menę, o po kojom žemė drebėjo, ant sienų sukabinti ginklai skundėsi — žvangėjo: tokis buvo galingas jo žingsnis.

Bevaikščiodamas, plačiu žingsniu bežingsniuodamas, sunkią godojo godelę, didžią dūmojo dūmelę, kaip jam pasielgti, koku žodžiu turi jis sutikti svetimos šalies vaidilą, jo žmoną suviliojusį, jį, Margirį, paniekinusį, galingus dievus išeidusį...

Negražu, nepadoru būtų karžygiui vaidilą, kad ir svetimų kraštu, kad ir svetimų šalių, kaip prasikaltusį vergą, nubausiti. Ką amžini dievai jausmingų, sielą gaudinančių žodžių galia apdovanojo, kam žavintį balsą suteikė, tą su galingais valdovais, su garsiais karžygiais sulygino, pirmą vietą jiems nurodydami ir žiauriuose mūšiuose ir linksuose puotose. Keno tvirtas žodis dainoje, to tvirta turi būti ranka kovoje ir atitinkama pagarba pas žmones...

Bet kad jis klastingomis kalbomis jam mergele suviliojo, gražiais žodžiais pik-

tam žygiui sužavėjo, jo, garsaus valdovo, valią palaužti, jo žodį paminti pamokė, turės atsakyti, kaip dera garbingam vyrui, lygiam lauke su kieto plieno kalaviju rankoje...

Taip begalvodamas, taip bemanydamas, nauju žygiu džiaugėsi, baltas rankas trynė, laukė svetimų kraštų vaidilos atvykstančio...

O kai tasai įėjo aukšton kunigaikščio menėn, seno Vaišnoros lydimas, nusivylė, nusiminė narsus bernelis, Dainavos valdovas: ne tvirtą jis išvydo vyrą, ne karžygio pamatė veidą. Priešais jį stovėjo, lazda pasirėmęs, senas su žila iki juostos barzda žmogus; jo veidas buvo ilgo amžiaus raukšlėmis pažymėtas. Ilgais iki kulnų rūbais apsitašęs, balta sumazgyta virve apsijuosęs; ant krūtinės kabo baidus vokiečių Dievo ženklas...

— Ką tu čia man atvedei? — sušuko kunigaikštis. — Aš laukiau vyro, su kuriuo galėtau kalaviju susiremti, o tu man seną lepšį rodai. Tokis juk nesuras karšto žodžio ir moters sielos nesužavės...

— Kunigaikšti, tai ne vaidila, bet svetimos šalies dievų krivis, matyti, didelis raganius. Tavo ir mano akims jis senas

atrodo, bet kokį jį mato kiti, argi galima žinoti...

Pamąstė Margiris, pagalvojo susirūpinęs, bet, kiek patylėjęs, neigiamai pakraipė galvą ir tarė kalbėjo:

— Kad jis būtų tokis galingas raganius, kaip kad tu kalbi, mes jo būtime nelaisvėn nepaėmę, savo žemėn neparsivedę.

— Valdove galingasis, kuriam tikslui leido jis save suimti, mūsų žemėn atgabenti, argi mes galim atspėti?..

— Tylėk ir nekalbėk, — tarė narsus kunigaikštis. — Jis senas ir todėl senas ir atrodo...

— Dainavos krašto valdove, aš ne burtininkas, jokių burtų nežinau ir nevartoju. Aš tik Dievo Visagalio globa pasitikiu ir esu ten, kur Jo šventa valia man būti paskyrė, — tarė senasis krivis.

— Tu lietuviškai kalbi! — nusistebėjo kunigaikštis, jo žodžius išgirdęs. — O išvaizda tavo vokiška. Kas tu esi?...

— Aš esu Gyvojo Dievo tarnas, o visu tautų žmonės man broliai.

— Niekuomet nėra to buvę, kad vokiečiai ar lenkas būtų lietuviui brolis. Nie-

kus kalbi, kvailasis krivi! — sušuko kunigaikštis.

— Kalbu, ką man liepia mano Dievas kalbėti. Jūsų kalbos pramokau, teikdamas pagalbą ir paramą tiems, kur pas vokiečius vargsta. Dievo apvaizda patekau čion, jūsų kraštą, kad šito krašto žmonėms dabar patarnautau.

Nusijuokė kunigaikštis, tokias kalbas išgirdęs, ir nusijuokęs jam tarė:

— Tu senas esi, ir amžius išdildė tavo rankų jėgas. Kokiū būdu gali mūsų krašto žmonėms patarnauti? . . .

— Tai vokiečių šnipas, valdove, — tarė senas Vaišnora. — Jie nori sužinoti kelius į mūsų kraštą, kad galėtų mus pulti.

— Kai jūs sumanote pulti lenkų ar vokiečių kraštus, ar nesurandate be šnipų į juos kelio? Ar išdidus karžygys gali reikalauti pagalbą iš tokio amžiaus suvarginto senio, kaip aš? Aš gero jums linkėdamas atsiradau ir esu čia.

— Kasi ir iš kur tu esi? — paklausė kunigaikštis, įtariamai į jį pažvelgęs.

— Aš iš vakarų kraštų, iš ten, kur visi žmonės seniai jau tikrą šviesą išvydo ir

tikrąjį garbiną Dievą. O kaip aš čia atsidū-
rauju, pasiklauskite savo kalavijų, ku-
rie čion man kelią rodė. O čia atsidū-
ręs, savo likimą laimindamas, aš noriu
tau, valdove, ir tavo žmonėms padėti tik-
rąjį Dievą pažinti ir amžiną gyvenimą su-
rasti.

— Tu iš vokiečių krašto atvykai ir siū-
lai, kad mes jų piktą Dievą pagerbtume,
savųjų atsižadėję, — nusijuokė vėl kuni-
gaikštis.

— Jis vertas, kunigaikšti, kad tu liep-
tai jį pakarti ant to paties raikščio, ant
kurio jis pasikabino ant krūtinės baisy vokiečių Dievo ženklą, — prabilo senas
Vaišnora, kuris tylėdamas klausė sveti-
mų kraštų krivio kalbos.

— Jis ne vokiečių, ne lenkų, ne lietu-
vių Dievas, garsusis valdove, bet visų
žmonių Tėvas ir viso pasaulio Kūrėjas ir
Valdovas, Viešpats ir tikrasis Dievas.

— Vokiety, aš seniai žinau, kad melas
kiekvienas žodis, kuris išeina iš jūsų lūpų.
Nekalbėk man kvailų kalbų, nes manęs
neapgausi.

— Amžinasis mano Dievas, kurio aš
tarnas esu, liepia man mylėti visus žmo-
nes, net tuos, kurie piktai apie mane ma-

no, ir tarnauti jiems, bet Jisai piktinasi melu, ir todėl vien tik gryna tiesa mano žodžiuose . . .

— Veltui kalbi. Tu piktas žmogus, piktais žodžiais suviliojai mano žmoną, nusidėjai man ir mano krašto dievams. Todėl žiaurus kerštas laukia tavęs, ir tavo Dievas tau nepagelbės. Sakyk, kodėl pagundei mano žmoną kalinius paleisti, mano žodį paniekinti, piktai nusidėti žmonių akyse?

— Ne aš ją sugundžiau, valdove, tik gerojo Dievo malonės kibirkštėlė pasiekė josios jautrią širdį. Džiaugtis ir didžiulius turi, valdove, kad Amžinasis paskyrė tau gyvenimui draugę tokios skaisčios širdies moterį. Kai tu manęs išklausysi, ir aš surasiu kelią į tavo širdį, tu patsai suvoksi, kad ji pasielgė, kaip geram žmogui pasielgti reikėjo.

— Tenustoju aš pirmoje kovoje su priešu dešinėsios rankos, jei aš ir be tavo žodžių nesuprantu, kad ji pasielgė, kaip karžygys vyras. Bet, kad ji mano žodį per tave pamynė ir dievams nusidėjo, tu keršto neišvengsi.

— Aš nebijau, garsusis valdove, mirties, nes šitas kryžius, ant kurio, kentėda-

mas už tave ir mane, mirė mūsų Viešpats Dievas, yra amžino gyvenimo ženklas. Jei mano mirtis galėtų jus visus į Jo glėbį nuvesti, aš linksmi mirčiau, jokių kančių nebebijodamas. Bet tu, prieš pasmerkdamas mane mirti, paklausk, ką aš tau pasakysiu apie tą Dievą, kuris savo malone sužadino tavo žmonos sielą ir priverė ją atlikti darbą, kuriuo, kaip matau, didžiuojasi ir tavo kilni širdis.

— Neklausyk jo, valdove, — tarė senas, daugel savo amžiuje patyręs, Vaišnora. — Jis savo gudriais žodžiais nori užkerėti tavo sielą.

— Tylėk, Vaišnora. Aš ne moteriškė, ir seno žmogaus pasakos nesujaudins mano krūtinės. Bet, smerkdamas nusikaltėlį, aš esu pripratęs išklausti jo pasiteisinimų. Tenepasako niekas, kad teisybės žodis nerado kelio į mano širdį. Kalbėk, kivi, tik negundyk ilga kalba mano kantrybės.

Ir ėmė pasakoti, gražiai kalbėti senasis krivis apie tolimus vakarų kraštus, tvirtas pilis, didelius miestus, apie ruimingas Dievo gabijas, iškilmingas šventes. Apie karalius, tų kraštų valdovus, apie karžygius ritierius, apie karus ir mūšius,

taikos gyvenimą ir puotas. Paskui ėmė kalbėti, gražiai pasakoti apie tų kraštų gerąjį Dievą, kaip jis, žemėn atvykęs, tarp žmonių gyveno, jų vargais nelaimėmis rūpinosi, kits kitą mylėti mokė. Pasakojo, gražiai kalbėjo apie piktų žmonių darbus, apie gerojo Dievo kentėjimus už žmones ir baisią mirtį, apie jo pažadus palikimus, apie šventus, žmonėms duotus, įsaky-mus . . .

Ilgai klausė kunigaikštis, jo žodžiais susidomėjęs, jo kalbomis sužavėtas. Beklausydamas tylėjo, giliai dūmeles dūmo-damas. O kai baigė kalbėjęs senasis kri-vis, tarė jam atsakydamas:

— Silpnas tavo tasai ir mažas Dievas, kad net žmonių nugalėti jisai neišgalėjo, save nukamuoti leisdamas. Gal moterims jis ir tiktų, bet ne mums, kareiviams, Vėl kokis jisai Dievas! Apiplėšiau jo šalis, su-deginau jo globoje esančius miestus ir so-džius, gabijas ir alkus, ir nieko man ne-buvo.

— Todėl, valdove, kad Jis geras Dievas ir daugel žmogui nusidėjimų atlei-džia, negreit Jam kantrybės pritrūksta. Jūsų dievai — piktos dvasios, bet leisk man, Dainavos valdove, aš savo silpna

ranka su savo Dievo pagalba kirviu iška-
posiu jūsų alkuose ažuolus ir beržus, ir
nieko man nebus.

— Na, ir kaip dar bus. Tik pamėgink!

— Mano Dievas galingas, ir jūsų Per-
kūnas nepasiųs savo griausmų manęs nu-
bausti.

— Kokis reikalas Perkūnui siųsti savo
žaiBUS prieš toki, kaip tu. Užteks dar
žmonių rankų, kad gabijas ir alkus apgin-
tų. Aš matau, kad tu ne tik senas, bet ir
negudrus, ir tik moterį galėjai savo kal-
bomis apgauti. Nebausiu tavęs, nes to-
kio seno skriauda ir dievams nemaloni.
Todel eik laisvai iš mano krašto, kur tave
akys neša, ir nepasilik čia.

Senas Vaišnora piktai sušnairavo ir
tarė kunigaikščiui:

— Negerai darai, laisvę jam pažadė-
damas! Pasigailėsi, kunigaikšti. Aš se-
nas ir iš patyrimo žinau, kad nedera vo-
kiečiui pasigailėjimo reikšti.

— Kad pasakiau — pasakiau ir žodžio
savo nekeisiu. Išvesk jį už pilies vartų,
duok jam seną ramų arklį ir ženklą, kad
ramiai galėtų iš mano krašto išsikrausty-
ti, blogo nepatirdamas.

— Iš tolimų gražių kraštų, mano sie-
lai mylimų, aš atvykau lenkų žemėn, jų
valdovo kviečiamas Dievo žodžio skelb-
tu, švento Jo vardo garsintų. Dabar Die-
vo ranka mane čion atvedė, gausią dir-
vą, niekeno nedarbama, man rodydama, ir
aš iš tavo krašto nesikraustysiu, neisiu iš
čia, valdove, nes man nebebus daugiau
progos į tavo kilnią širdį prabilti, tavo sie-
los akių atidengti, kad gerojo Dievo švie-
są pamatytai, Jojo šventą valią pagerbtai.
Savo žilu plauku, kurio tu pagailėjai, mel-
džiu tave, del savo amžino gyvenimo —
išklausk dar mane.

— Ko tu nori, krivi? Juk viską pasa-
kei, ką pasakyti turėjai, — tarė jam nu-
stebęs kunigaikštis.

— Dainavos valdove, tavo širdis gera,
ir siela teisybę mėgsta. Kodėl gi tu žiaur-
ia neteisybe gyveni, plėši gudus, lenkus
ir vokiečius, degini jų miestus ir kaimus,
žudai žmones, kurie tau pikta nėra pada-
rę? Krauju šlakstai, ugnimi ženklini savo
kelius. Tavo priešai, tau bekeršydami,
daro tą pat tavo kraštuose. Kunigaikšti,
atsižadėk žiaurios neteisybės, pažink ti-
krajį Dievą — tu išplėši priešams kala-
viją iš rankų, taiką žemėje įgyvendysi,

laimingą padarysi ši savo kraštą ir tuos, kurie šalia jo yra. Laimins tave žmonės, kad ramybę jiems suteikei, ir garbę įsigysi, kokios neturėjo nei tavo tėvai, nei protėviai. Aš ir mano broliai Kristuje išplatinsim, išgarsinsim tavo vardą visame pasauly.

Nustebo kunigaikštis Margiris, tokius drąsius žodžius išgirdęs. Jam dar niekas, kaip gyvas yra ir tėvų kraštą valdo, nebuvo tokių žodžių akysna kalbėjęs, ir todėl patiko jam šis drąsus senis, kuris mirties nesibaido ir valdovų nebijo. Nesupyko, neužsigavo jo žodžiais ir ramiai jam tarė, jį pagerbdamas, į kalbą su juo įsileidamas.

— Tavo žodžiuose daugel drąsos, kurios aš iš tokio, kaip tu, nesu laukęs, todėl neužpykau ir tau atsakysiu. Žiauria neteisybe aš gyvenu, sakai tu. Bet toji žiauri neteisybė ar nėra tik vienintelis galybės, turtų, laimės ir garsaus vardo šaltinis? Kas geruoju, ilgomis tik kalbomis ir tuščiais žodžiais jas yra pasiekęs? Keliu, kuriuo aš vaikščioju, ar nesistengia vaikščioti ir tie, kurie tavo Dievą gerbia?

— Valdove, niekas yra žemės turtai ir josios garbė! Kai siela sudorėsi ir nu-

stosi žiauriaj prievartą vartojęs, atsivers tavo akys, ir pamatysi, ko nematei, ir patsai savo darbų susigėsi.

— Niekus kalbi, seni, ir veltui nori mane įtikinti. Kai mes, kaip tu sakai, sudorėsime ir nustosime vartoję tą žiauriaj prievartą, kuri tiek tave baugina, suniekšėsime visi ir gero vardo nustosime vyrų akyse. Ar tu nori, kad mūsų moterys iš mūsų pasijuoktų, ir mūsų vardas taptų paniekos ir pažeminimo žodžiu?...

— Doro ir geros širdies vyro neniekina nei dangus, nei žemė, ir kiekvienas žmogus gerbia jo vardą.

— Gerbia žodžiais bailiai, kurie visko bijo ir nežino, kas yra vyro širdies narsumas. Bet ir jie niekina tokius savo širdies gilumoje. Mes nieko nebijome, mirties kovos lauke nesibaidome, bet ten josios ieškome ir pavydim tiems, kurie su kalaviju rankoje garbingai krinta, nes didvyriais amžinai gyvens dievų dausoje, kol karžygiais panorės vėl tėvų žemėn grįžti. Žinok, svetimų dievų krivi, kad audra ir kovos džiaugsmas laimę teikia vyro krūtinei, kad narsios tautos neteisingumas ir žiauri prievarta patinka net tiems, kurie nuo jų kenčia.

— Tu klysti, valdove...

— Tylėk ir nekalbėk, nes negudrus esi ir nieko neišmanai. Ar nedainuoja lenkai ir gudai dainų apie mūsų žygius, nuo kurių jie daugel yra nukentėję, ar nevadina jie mūsų — narsioji Lietuva?...

— Visas pasaulis jau tikrą Dievą išpažįsta, didelės valstybės ir galingos tautos priverstos buvo prieš jį nusilenkti...

— Kas apsiginti neišgali, tam gyventi neverta. Bet temiršta tasai, kaip narsiam vyrui dera. Nei tu, nei vokiečiai mūsų neįbaidys, nieko mes nebijom, tik gėdos. Bet kol kalavijas rankoje, mes ir gėdos neragausim. Tegeria ją mūsų priešai ir tie, kur mano, kad lietuvio siela galima baime palenkti.

— Kaip man tave įtikinti, valdove! Viešpatie Dieve, kodėl nesuteikiai man karštų žodžių, kurie būtų galėję pralaužti jo širdį! — sušuko, aukštyn rankas iškeldamas, svetimų kraštų krivis.

— Jei nevykę tavo norai, ko lendi su kalbomis. Gražiai kalbėti moka ir moterys, bet vyrui darbas, ne žodžiai dera.

— Valdove, pasigailėk savo sielos...

— Tylėk ir nekalbėk daugiau. Aš suteikiau tau garbę, klausydamas tavo žo-

džių. Bet kad negudrūs jie ir vyrui gėda daro, nebenuoriu daugiau su tavim kalbėti...

Ir paliepė jam išeiti iš menės ir eiti, kur patsai nori...

V.

Virpėkit, piršteliai, mikliai, skambėkit, kankleliai, garsiai, kad nenusibostų jauniems berneliams, kad nepakyrėtų rimtiems vyručiams klausyti mano pasakėlės apie garsaus Margirio dieneles, apie skaudžius bernelio vargelius.

Jau šešius kartus keitė mėnuo savo veidą, kai jauni berneliai, Dainavos šalies raiteliai, eiklių žirgelių nebemuštravoja, šveitrių kalavijų nebevartoja...

Vai, nusibodo jauniems namie sėdėti, dirvelė arti, pievos šienauti. Vai, nusibodo mergelių dainelės, vai, įkyrėjo žalių girelių žaidimėliai, lokių briedžių, gulbių antelių medžioti...

Vai, ir sumanė, tai sugalvojo rudens dienele narsus Margiris puotą iškelti. Susaukė bernus, sukvietė vyrus savo aukšton menėn raudono vyno gertų, žalio mi-

dulio ragautų, skambios vaidilų dainos paklausytų apie protėvių žygius, apie garsius tėvų darbelius...

—Vai, šiandien gersim, berneliai, nūnai uliosim, vyručiai, ryt balnosime žirgelius, ryt mes ruošime kirvius, kalavijus, tolimon kelionėn pasirengdami...

Nudžiugo, tai išgirde, berneliai, palinksmėjo jiems ūkanota rudens dienele, lyg būtų miglas praskiedusi kaitri saulele. Raudoną vyną, žalią midų gėrė triukšmavo, apie būsimus žygius berneliai svajojo, begerdami beuliodami gyrėsi atliktais, džiaugėsi sumanytais žygiais ir garsiais darbais...

Aukštoje menėje sėdėjo kunigaikštis Margiris, o su juo jauni draugai ir seni kariavedžiai. Jie raudoną vyną gėrė, žalią midų ragavo, skambių vaidilų dainų klausė apie protėvių žygius, apie garsius tėvų darbus ir beklausydami žadėjo dar garsesnius atlikti, dar didesnę garbę įsigyti, kad apie juos dar gražesnės dainos skambėtų, įdomesnius vaidilos padavimus sudėtų jauniems pasimokyti, seniems pasidžiaugti...

Kai jie taip kalbėjo linksminosi, be-džiūgaudami vaidilų skambių dainų klau-

sė, atėjo senas dievų krivis, priešais kunigaikštį atsistojo ir tokį žodį gaudžiai prakalbėjo:

— Kunigaikšti, aš sapnavau sapną, kuris gero nelemia nei tau, nei tavo kraštui, todėl atėjau tau jį papasakoti.

Nustoję vaidilos dainavę, nutilo jauni berneliai ir seni kariavedžiai kalbas kalbėję, išgirdę jo gūdžius žodžius, o kunigaikštis, niauriai į jį pažvelgdamas, balta kaktą piktai suraukdamas, tarė:

— Neprašiau nekviečiau tavęs, kad ši vakarą gūdžiomis naujienomis drumstai linksmas mūsų valandas. Bet kad atėjai nekviestas neprašytas, kalbėk, nieko neslėpdamas.

— Ne kad žmonėms, ne kad valdovui įtiktau, bet kad dievų paliepimus atliktau, aš čion atėjau ir atvykau tą valandą, kurią man dievai atvykti paskyrė, — atsakė jam senasis krivis. — Man prisisapnavo, kad aukščiausiam tavo pilies kuore susukė raibas sakalas sau lizdą. Atėjo kvaili žmonės, nieko neišmaną, ir ėmė erzinti raibą sakalą, akmenimis svaidyti sakalieneį, lizde betupinčią. Supyko raibi sakalai, pasikėlė iš lizdo, garsiai sukvyliavo ir tolimuosna išlėkė kraštuosna,

palikdami lizdą ir mažus sakalynus be globos.

O kai išlėkė raibieji sakalai, atlėkė ilgasnapiai, geležinnagai krankliai, puolė sakalo lizdą, ėmė jį draskyti, mušti mažus sakalynus, kur be globėjų, be užtarytojų pasiliko...

Žuvo maži sakalynai, ir jų lizdas buvo išdraskytas, išmėtytas, į visas šalis vėjo išpustytas...

Ar supratai, ką reiškia mano sapnas, valdove?...

— Mane mažą tėvai ginklus vartoti mokė, ne sapnus spėti aiškinti, — tarė jam kunigaikštis. — Kad pasakei paporinai mums sapną, pasakyk, ką gi tasai tavo sapnas reiškia, kuria nelaime mums gresia?...

— Bloga tau ir pikta visiems, čia susirinkusiems mano sapnas lemia. Apleido tavo pilį galingi dievai, kurių globoje ji buvo. Apguls apstos ją iš visų pusių pikti priešai ir dievų neglobojamą išardys išdraskys, mūro sienas išgriaus, ir žūsi tu ir visi, kurie su tavim čia linksminasi...

— Radau kuo mus bauginti! Juk mes, lietuviai, tam ir gemam, kad kovoje su

kalaviju rankoje žūtume, — sušuko kunigaikštis ir garsiai nusijuokė.

— Negudri tavo kalba, Punios valdove. Ne baidyti, ne bauginti tavęs, bet ispėti atėjau, o tu pasielk, kaip patsai išmanai.

Taręs tai, senas krivis išėjo iš aukštos menės, daugiau nė žodžio nebepratardamas, nė į vieną linksmi nepažvelgdamas, o kunigaikštis liepė vėl vaidiloms dainas dainuoti, pasakas padavimus sakyti apie garsius protėvių žygius, apie didelius ir garbingus tėvų darbus. Patsai vyną, midų gėrė ir kitus gerti ragino.

— Ryt, berneliai, apie vargus nelaimes galvosime, ryt rūpestimi galvas sau kvaršinsime. Šiandien gerkime, linksminkimės, vaidilų dainų klausykime, savo širdis audrinkime garsiems žygiams, garbingiems darbams ruoškimės.

Gėrė jauni berneliai ir rimti vyrai, uliojo, skambių vaidilų dainų klausė apie garsius tėvų žygius, apie didelius protėvių darbus. Beklausydami žadėjo dar gersnius žygius atlikti, dar didesniais darbais pagarsėti . . .

Klausykite, berneliai, klausykite, vyrai! . . Jau pirmi ir antri gaidžiai giedo-

jo, o kunigaikštis Margiris vis dar linksminosi uliojo su jaunais berneliais, Dainavos krašto raiteliais, su senais kariavedžiais. Jie vis dar raudoną vyną, žalią midų tebegėrė, skambių vaidilų dainų tebesiklausė, savo širdis naujiems žygiams, garsiems darbams tebeaudrino. O kai sugiedojo treti gaideliai, iš tolimo pasienio krašto atvyko raitelis ir pranešė jiems graudžią naujieną.

— Dainavos krašto valdove, aš skubėjau, žirgą varydamas, širmo nesigailėdamas, tau pranešti, kad didelės vokiečių minios, kokiu dar mūsų žemė nebuvo mačiusi, peržengė tavo krašto sienas ir kaip juodas debesys slenka čion iš vakarų, gaisrais kelia sau šviesdamos.

— Nereikės toli žirgų varinėti, kad garsiai pasielgtume, karo žygiais kad pagarsėtume: priešas patsai į mus nekvies tu svečiu atvyksta. Bet ryt apie tai galvosime, ryt kovon josime, o dabar linksminsimės, jauni berneliai ir seni karžygiai!

Tai taręs, žalią midų aukso taurėn pylė, atvykusį karžygį užgėrė, už aukštu skobnių pasodino.

Ir vėl visi linksminosi lėbavo, raudoną

vyną, žalią midų gėrė, skambių vaidilų dainų klausė apie protėvių žygius, apie garsius tėvų darbus ir beklausydami žadėjo dar garsesnius žygius atlikti, dar žymesniais darbais pagarsėti...

Patsai kunigaikštis Margiris gėrė linksminosi ir kitus ragino... Taip jie gėrė uliojo, iki diena pradėjo aušti, šviesia aušrele rytų padangę nušviesdama...

O kai auksinė aušra gaisu pašvaistėle nudažė padangę, ant aukštų kuorų, ant plačių sienų sutrimitavo trimitai, geležiniais balsais pažadino pilį, galingais aidais nugąsdino žalias girias. Aukšton kunigaikščio menėn įėjo kareivis, kuris sargyboje ant vartų kuoro naktį budėjo, ir taip tarė kunigaikščiui:

— Kunigaikšti, iš visų pusių apstojo priešai tavo aukštą pilį. Jų tiek daug, jog mūsų akys dar nėra mačiusios tokių minių.

— Tebūna jų, kiek danguje žvaigždžių, kiek žalioje girioje medžių, mes nenusigasime! Naktį gėrėm uliojom, dabar kovon stosime, kieto plieno kalavijus pavartosim, jaunas rankas pamiklinsim, — tarė kunigaikštis, žalio midaus aukso tau-rę kareiviui pildamas, ir liepė, kad pa-

skutinį kartą dar garsiau vaidilos sudainuotų, kad jų stygos dar skambiau suaidėtų, už žygius, už priešui teiktinus smūgius linksmi paskutinę taurę visi kad iki dugno išgertų.

— Dabar gersim ir uliosim, o paskui linksmi kovon stosim! — kalba Margiris, patsai geria ir kitus gerti ragina...

O kai jie džiūgavo linksminosi paskutinę valandėlę. išėjo senas Vaišnora iš aukštos kunigaikščio menės, įlipo aukštan pilies kuoran. Iš ten jis apsidairė, pamatė pilį apstojusias priešų jėgas. Iš vakarų ir rytų, iš šiaurės ir pietų, iš visų pusių, kaip akimi užmesti, blizga aušros nušviesti plieno iečių smailagaliai, švytruoja auksiniai šalmai, gražiai nudažyti, vario viniomis nusagstyti skydai, žvengia žirgai, žvanga plieno kalavijai, svoringi kirviai. Kur tik akimi meta, ten kaip jūra liūliuoja banguoja priešų minios. Nei akimi apimti, nei skaičiumi suskaityti jų nepajėgė senas Vaišnora.

Jis skubiai nusileido nuo aukšto kuoro ir nuėjo pas kunigaikštį aukšton menėn, kur vis dar jauni berneliai ir rimti karžygiai linksmi tebebepuotavo, tebeklausė skambių vaidilų dainų apie protėvių žy-

gius, apie garsius tėvų darbus ir beklausydami žadėjo dar garsesnius žygius atlikti, dar žymesniais darbais pagarsėti...

Papasakojo pasakė senas Vaišnora, ką jis matė regėjo, kokios baisios priešų jėgos aukštą pilį apgulė apstojo...

— Visas pasaulis prieš mus pakilo, kunigaikšti, ir priešų jėgos be skaičiaus.

— Nenusimink, nenuliūsk, senasai kariavedy! — tarė jam narsus Margiris, Dainavos krašto valdovas. — Ne naujiena mums su visu pasauliu susiremti, ne naujiena žiaurioje kovoje prieš visą pasaulį laimėti. Juo didesnis priešų skaičius, juo smarkesnė bus mums kova, garsiau sužvangės mūsų kalavijai, baisiau suskambės sunkūs kirviai, priešų skydus belaužydami, jų galvas beskaldydami. Ar žūsime, ar laimėsime, mūsų garbė bus didžiausia, ir gražiausias apie mus sudės vaidilos dainas, kokių mūsų tėvai nėra girdėję, kokių protėviai nėra klausę.

— Didis pavojus gresia senai tavo tėvų piliai, — tarė senas Vaišnora: — kruviną dieną lemia mums dievai.

— Teapžiūri kiekvienas savo ginklą, tepasirūpina, kad jo ranka mūsų nedrebėtų, ir gėda neištiktų protėvių dausose,

kad jų ainių širdis baimė aplankė, — tarė kunigaikštis atsistodamas.

— Dar niekuomet nėra to buvę, kad kuris mūsų, mūsų eidamas, pasibijotų! — rūsčiai atsakė jauni ir seni karžygiai, o jų balsai, kaip Perkūno griausmas, plačiai nuaidėjo.

— Kirsime smarkiai, kaposime šarvus, skaldysime priešo skydus ir galvas! — kalbėjo Dainavos šalies raiteliai.

— Ryt savo kalavijus ir kirvius prieš krauju apšlakstysim iki auksu papuoštų rankenų.

— Tesužino priešas, kad savo nelaimi ir amžinai gėdai jis čion atvyko.

— Ar laimėsime, ar žūsime, bet tėvų kraštui gėdos nepadarysim!..

Taip jie visi kalbėjo, kaip Perkūno griausmai aidėjo, ir baimės jų žodžiuose nebuvo...

VI.

Nutilkite, vėjai, liaukitės pūtę, nutilkite, medžiai, žaliais lapeliais nešlamėkite, vai, netrukdykite jauniems berneliams ir rimtiems vyrams klausyti mano

žodelių, senos pasakėlės apie Dainavos šalies bernelius, apie jų didžius vargelius, sunkias kovas, baisius pavojus . . .

Apgulę aukštą Punios pilį, kareiviais apstatę, susirinko visi vadai ir garsiausi priešų karžygiai didžiojo kryžiuočių ordino magistro palapinėn karo reikalais pasitartų, del rytdienos kovų pakalbėtų. Buvo čia, kaipo vadai, — klausykite, berneliai, klausykite, vyrai, — Brandenburgo žemės jaunas valdovas, geltonplaukis, mėlynakis Liudvikas, kuris atvedė vokiečiams pagalbon tris tūkstančius geležimi šarvuotų vyrų. Buvo čia galingas Hancenburgo kunigaikštis Henrikas, savo narsiais žygiais visam pasauliui pagarsėjęs. Daugel gyvenimų užgesino jo žiaurus kalavijas, kaip šviesias degančias skalas gesina šiaurės vėjas, daugel motinų prakeikė jo gimimo dieną, savo jaunų sūnelių beverkdamos. Jis atvedė piktiems kryžiuočiams pagalbon penkius tūkstančius ginkluotų vyrų, už vilkus žiauresnių, už lokius stipresnių. Čia buvo senas, didelio proto ir daugel matęs, daugel patyręs Nameno žemių karalius Zigfridas. Jis buvo narsus, kaip liūtas, gudrus, kaip lapė. Kur kalaviju nenugalėdavo, ten gudria kalba, klastingu pasielgimų savo pa-

siekdavo. Čia buvo jaunas anglų karalaitis Henrikas skaistaveidis. Jis atsivedė keturius tūkstančius ginkluotų, ilguose karuose daugel patyrimo įgijusių vyrų. Iš visų plačių pasaulio kraštų daugel daugel garsių vyrų, narsių karžygių susirinko ir visi prieš Dainavos bernelius, prieš jaunosius reitelius, prieš garsų Margirį, gražiosios kalnais ir kalneliais Dainavos valdovą. . .

O kai jie visi susirinko ir susėdo ant šilkinų kilimų, ant meškų ir lokių kailių, kuriais buvo nukloti žemos palapinės grindys ir platūs suolai, taip į juos prabilo, žodį pratarė didysis ordino magistras, jų visų aukščiausias vadas:

— Geri mano ir švento ordino draugai, narsiausi pasauly švento kryžiaus karžygiai! Iš tolimų kraštų jūs visi atvykote, čion, ne keršto ieškodami, bet Dievo garbei patarnauti ir šventosios Motinos Bažnyčios naudai. Nors tvirta ir galinga pilis, kurią mes apgulėm, ir daugel atkaklių stabmeldžių ją gina, bet vargas ir sunkios kovos jūsų neatbaidys. Priesiekime savo kalavijais ir švento Jurgio, ritierių patrono, ietimi, kad iš čia nepasi-trauksime, kol pilį išgriausime ir Dievo

vardo garbei išnaikinsime visus tuos, kurie šioje pily yra pasislėpę.

— Matai mano kalaviją, — tarė geltonaplaukis Brandenburgo žemės valdovas: — ilgas jis ir iš kieto plieno italų žemėje nukaltas. Siekiu tau juo, kad aš iš čia nepasitrauksiu, kol griuvėsiais pavirs šios pilies sienos, ir pagonų kraujuose aš išmaudysiu savo kalaviją iki auksinės jo rankenos.

— Švento Jurgio ietimi siekiu tau, didysis magistre, kad nepasitrauksiu nei aš, nei tie, kur su manim čion atvyko, kol sutiksiu su šių pagonų vadu akis į akį, — tarė narsusis Hanenburgo kunigaikštis.

— Kai jis bus nuo manęs mano kalavijo atstu, neišgelbės jo iš mano rankų niekas, ir aš apšlakstysiu savo šarvus jo karštu krauju.

— Prisiekiamo tau savo kalavijais ir švento Jurgio, ritierių patrono, ietimi, kad nei sunkaus vargo, nei smarkių kovų nepasibaidysime ir nenustosime kariavę, kol šią pilį, stabmeldžių tvirtovę, išgriausime Dievo garbei ir šventosios Bažnyčios, mūsų motinos, naudai! — tarė jam visi.

— Narsieji mano ir švento ordino draugai, — tarė didysis magistras: — tikiu aš, kad mes, kaipo Aukščiausio Dievo ritieriai, Jo garbei pasidarbuosim ir atlikime, ką esame Jam pažadėję.

— Nėra tokios pasauly galios, kuri mus nugalėtų ir priverstų iš čia pasitraukti, savo pažadų neįvykdžius.

— Jei mes iš čia pasitrauktume, savo pažadų neištesėję, tebūtų mums gėda viso pasaulio akyse ir tenepasitikėtų nė vienas, kur aukso pentinus segi ir ritieriaus juosta juosi, mūsų žodžiais, iki mirsim negarbėje! — tarė narsusis Henrikas, Hanenburgo valdovas.

— Amen, — pritarė jam visi vienu žodžiu taip garsiai, jog net aukštas dangus juos išgirdo.

O kai jie taip kalbėjo ir pažadus darė, atvyko didžiojo magistro palapinėn senas krikščioniškojo Dievo krivis, kuris vergu patekęs Punios pilin savo kalbomis sužavėjo Margirio žmoną ir įkalbėjo ją galingiesiems dievams nusidėti. Įlėjęs ir priešais atsistojęs, jis taip prakalbėjo:

— Galingi plačių žemių valdovai ir garsiausi karžygiai! Jūs atvykote čion, pagauti noro patarnauti Dievu ir šventa-

jai Bažnyčiai, kalaviju priversti šio krašto gyventojus tikrąjį pažinti Dievą. Aš girdėjau jūsų pažadus ir žinau, kad ritierius greičiau galvą savo padės, negu atsisakys nuo to, ką yra sumanęs ir savo žodžiu pažadėjęs. Bet klausykite, ritieriai, ką aš jums pasakysiu: buvo man Dievo pirštas, kuris nurodė į šį kraštą man kelią ir paliepė geruoju šventą Jo žodį šio krašto žmonėms skelbti. Savo nužemintu žodžiu, sakau jums, ritieriai, nesigirdamas, aš pasiekiau, kad daugel jų išvydo jau Visagallo Dievo šviesą. Išvydo ją šios pilies kunigaikštienė, ir prie šventosios Bažnyčios slenksčio jau stovėjo ir šio krašto valdovas. Ar laimins jus ir jūsų pažadus Amžinasis Dievas, jei savo pasiryžimu jūs tik sutrukdysite Jo darbą ir pražūtin nustumsite tas Jo sūnaus krauju atpirktas sielas, kurios turėjo praregėti ir Dievą pagerbti, bet nepagerbė, jūsų žygių su-
laikyti . . .

Taip jis kalbėjo, ir nebuvo, kas jam atsakytų. Nusiminę stovėjo ritieriai ir gailėjosi, kad neapgalvotai tarė žodžius, kurių neatlikti jau dabar nebegalėjo.

— Nors tasai, prieš kurį mes pažadus pažadėjom, daugel yra krikščioniškoms

tautoms skriaudų padaręs, bet didi būtų Dievui garbė ir dangui linksmybė, jei priverstume jį tikrąjį Dievą pažinti ir Jo vardą pagerbti, — tarė Nameno žemių valdovas.

— Mes pažadus darėm prieš stabmeldį ir Dievo priešą. Pasiųskim pasiuntinį, kuris jam taiką pasiūlytų, jei pagerbs tikrąjį Dievą ir pripažins save su visu savo kraštu paklusniu švento ordino tarnu, — tarė Hunonas Keleris, senas kryžiuočių komturas. — Tuomet bus atlikti mūsų pažadai, ir niekas neprikiš mums, kad mes neįvykdėm prieš krikščionių, ką esame stabmeldžiui pažadėję.

— Gerai kalba senas komturas, ir aš tam pritariu, — prabilo didysis ordino magistras.

— Pasiųskime kareivį, kuris jam apie tai praneštų, — pasiūlė negudrus dėl savo jaunų metų anglų karalaitis.

— Jis garsios giminės vyras ir išdidaus būdo karžygys šios pilies valdovas. Jis nepanorės kalbėti su paprastu kareiviu. Jei turime siųsti, siųskim aukštos kilmės ir garsaus vardo ritierių, — tarė, jam atsakydamas, didysis ordino magistras, visų čia susirinkusių ritierių vadas, ir jo žodis,

kuriam niekas priešais kalbėti nedrįso, daugel svėrė, nes vadas buvo ir didelės pagarbos savo žygiais nusipelnęs.

— Gerai, — atsakė visi: — tarkimės, kas turi eiti pas stabmeldžius ir tarti jų valdovui žodį.

— Aš eisiu pas stabmeldžius ir tarsiu jų valdovui žodį, — tarė Brandenburgo valdovas.

— Tu negali eiti, — atsakė jam didysis ordino magistras. — Tu jaunas mūsų svečias, ir karšta tavo širdis, o protas be prityrimo. Tu savo žodžiais nepasieksi tikslo ir gali dar žūti nuo kerštingos stabmeldžio rankos, drąsiu ir neatsargiu užgavęs jį išsireiškimu.

— Aš mirti už Dievą ir šventą tikyba nebijau: tam esu ritierius, — prabilo išdidus Hanenbergo valdovas: — aš eisiu į stabmeldžių baisų guolį ir tarsiu jų valdovui žodį.

— Išdidus tavo būdas, ir šiurkšti tavo kalba. Nepasieksi ir tu tikslo, tik labiau dar įnirtinsi stabmeldžius, jog jie dar atkakliau ginsis nuo mūsų. Teeina Name-no žemių valdovas. Jis aukštos kilmės ir garsaus vardo ritierius. Jo žilas plaukas ir galva turi daug prityrimo. Jis gali su-

rasti tinkamą žodį, kuris prabilis į stabmeldžių protą ir širdį.

— Gerai, aš eisiu nesvyruodamas ir atgalio neatsižvelgdamas, kad nors mane ten žiauri mirtis lauktų, — tarė Nameno žemių valdovas. — Ir tikėkite, kad mano kalavijas ten jums gėdos, reikalui atsitikus, nepadarys.

Atsistojo visi, išgirde šiuos jo žodžius, ir žemai jam nusilenkė, sveikindami ir savo širdyse jam pavydėdami narsaus žygio, o didysis ordino magistras palaimino jį kryžiaus ženkle ir geru žodžiu, kad jam kelias klotųsi ir laimė sektų jo pėdomis.

Kai jis ėjo žirgan sėsti, lydėjo jį garbingiausi kryžiuočių ir kitų tolimų šalių karžygiai, o kai jis žirgan sėdo, balno kilpą jam palaikė patsai didysis ordino magistras, prieš kurį visas pasaulis žemai lenkė galvą.

Tai buvo didelė garbė, ir tos garbės jam pavydėjo visi ritieriai, kurie ten buvo ir matė...

VII.

Ankstu rudens ryta, dar saulelei netekėjus, suaidėjo žalia giria trimitų balsais, ir išgirdo budrūs sargai, kur ant aukštų kuorų ties pilies vartais dieną ir naktį budėjo, tuos trimito balsus ir pamatė du vokiečiu, šarvais apsiginklavusiu, ant ristu žirgų besėdinčiu, ties pilies vartais bestovinčiu, briedžio ragan bedumiančiu.

Kai juodu liovėsi trimitavusiu, paklausė jų budrūs sargai:

— Ko judviem čia reikia, vokiečiu?

— Atkelk vartus ir įleiks mane vidun,
— atsakė tasai, kur priešaky stovėjo:
— esu mūsų vado, didžiojo ordino magistro, pasiūstas į šios pilies valdovą.

Budrūs sargai jam nieko neatsakė, bet pasitarę pasikalbėję, nusiuntė pranešti valdovui, kad du vokiečiu pas pilies vartus stovi ir kunigaikštį pamatyti nori.

O kai jie vokiečiam nieko neatsakė ir tylėjo, vėl sutrimitavo jų briedžio ragai, pilį budindami, žalioje girioje toli žvėris baidydami. O kai ragai nutilo, vėl paklausė budrūs sargai:

— Ko dar norita, vokiečiu? . . .

— Mano viešpats, turtingosios Name-
nų žemės galingas valdovas ir garbin-
giausias visam pasauly ritierius, jums sa-
ko: atkelkite vartus ir įleiskite mudu vi-
dun! Jis turi pamatyti šios pilies valdovą
ir svarbų žodį jam reikšti, — atsakė ta-
sai, kuris užpakaly stovėjo.

— Mes pasiuntėme pranešti kunigaikš-
čiui. Stovėkita ir laukita, kol mes atsa-
kymą gausim.

Ir atėjo kunigaikščio paliepinas sunkų
tiltą nuleisti, vario pilies vartus atkelti,
leisti vokiečius pilies vidun, vesti juodu
aukšton kunigaikščio menėn...

Subraškėjo tiltas nuleidžiamas, suvy-
ravo vartai atkeliami, ir įjojo aukšton Pu-
nios pilin du vokiečiu...

Aukštoj menėje, kieta ažuolo kėdėje,
dailiai raižytoje, auksu gražintoje, gelto-
nu gintaru ir spalvotais akmenimis pa-
puoštoje išmargintoje, sėdėjo Dainavos
krašto valdovas, o su juo buvo, aplinkui
stovėdami, seni kariavedžiai ir garsūs,
vaidilų dainomis apdainuoti, karžygiai, su
kuriais kunigaikštis tariasi svarbiais rei-
kalais. Nors jis klausia ir klauso savo
karžygių patarimų, bet elgiasi ir veikia, į

savo išdidų protą ir kilniausią širdį atsi-
žvelgdamas.

Jis dabar sėdėjo aukštoje kėdėje, o jo vyrai karžygiai, vaidilų dainomis apdainuoti, buvo aplinkui. Kaip raibas sakalas tarp mažų paukštelių, taip buvo Margiris kunigaikštis tarp garsių karžygių, vaidilų dainomis apdainuotų, išgarsintų: galinga ranka, milžiniškas stomuo, aro žvilgsnis. Pažino vokiečių, kuris yra kunigaikštis, ir kurį jam reikia žodis kalbėti, nes tarp šimtų ir tūkstančių kiekvienas jį pažintų nesiklausdamas.

Priešais kunigaikštį Margirį atsistojęs, išdidus Nameno žemių valdovas, kilniai jį galvos linkterėjimu pasveikinęs, tarė jam šiuos žodžius:

— Mano vadas, didysis ordino magistras, tiesia tau taikos ranką, ir nuo tavęs pareis, kunigaikšti, taiką, ar karą pamatys patekėjusi saulė.

— Mes tik kieto plieno kalaviju pripratę liesti ištiestą vokiečių ranką. Bet jei turi taikos žodį, mes paklausysim ir apsvarstę duosimė tau atsakymą, — tarė jam narsus kunigaikštis, gražiosios Dainavos šalis valdovas.

— Mes siūlome tau kryžiui nusilenkti, tikrą Dievą pažinti ir su visu savo kraštu švento ordino globon pasiduoti. Tuomet mes tapsime ne priešais tau, bet draugais ir ramiai pasitrauksime, pikto tau ir tavo kraštui nepadarę, tik gavę aukso ir sidabro dovanų.

Margiris klausė jo žodžių, nieko neatsakydamas, ir galvojo, ką jam turi pareikšti, nes kunigaikščio, brangiosios Dainavos valdovo, žodis turi būti svarus, kaip auksas. Syki ištartas, jis nebegali pakitėti.

— Mes priesaika prisiekėm ir ištesėsime, kad nepasitrauksime iš čia, kol išardysim tavo pilies pylimus ir tuinus, išgriausim jos sienas ir kuorus, jei mūsų žodžio nepaklausysi ir nepadarysi, kaip mes reikalaujam.

— Dar niekuomet nėra buvę, vokiety, kad lietuvis laisvu noru vergu taptų, o savo dievus mes esam pripratę nuo senovės gerbti ir dėl jūsų piktų žodžių jų neatsižadėsime.

— Tuomet čia stovėsime, kol tavo pilį paimsime. Kad amžius tektų mums čia išbūti, nepasitrauksime ne laimėję.

— Kas laimės, rytdiena ir dienos, kur paskui seks, mums parodys. Bet iki šiol niekados dar neatsitikdavo, kad sveikas išliktų ir ramiai namo sugrižtų tasai, kur mūsų žemę puolė.

— Žūsité visi, ir nebeliks, kas būsimo sioms kartoms apie jus pasakytų.

— Mes tam juk gemam, kad mirtume. Kuri gi mirtis labiausiai vyrui tinka, jei ne su kalaviju rankoje kovos lauke.

— Bet tu maža pagalvojai, išdidus valdove, apie likimą, kuris ištiks jūsų žmonas ir vaikus.

— Mūsų žmonos ir vaikai nesibijo mirti, jie tik baidosi, kad dėl tėvų ir vyrų nebūtų jiems gėdos nei ant žemės, nei dausoje.

— Švento Jurgio ietimi siekiu, puiki tavo kalba! Narsios tautos vadui taip ir dera kalbėti. Bet perilgai aš čia trunku, o ten laukia mano draugai nekantraudami.

— Gali eiti, vokiety, ir pasakyti, ką girdėjai, o dovanų iš manęs nei lobio nesitikėkite, nes priešams aš nieko daugiau neturiu, kaip tik šitą savo plieno kalaviją, jūsų krauju aptaškytą. Galėsite ją kovos lauke pasiimti, kai mano ranka nustos bejudėjusi.

— Aš einu ir nebekalbėsiu daugiau, bet tu žinok, kad ten, kur mes žirgais prajojame, žolė nebeauga, pilys, kurias mes išgriaunam, amžinai nebeatsistato, ir žmonės toje vietoje nebegyvena, nes Dievo prakeikimo ženklas ten liekti.

— Užžels takai ir medžiais keliai suaugę, kur jūs prajosite, nes ten žemė bus jūsų lavonais atmėžta.

— Tavo kalba puikumo kupina, išdidus valdove, bet proto joje maža. Tu užmiršti, kad narsūs karžygiai stovi aplink tavo pilies sienas, ir nėra pasaulio narsesnių, kaip tie, kur paėmė kalaviją rankon, kad su tavim susiremtų.

— Mano karžygių narsumas didesnis, negu aš jų galėčiau žodžiais apsakyti. Bet klausyk, vokiečiai: jei jūs ir jūsų vadas esate toki narsūs, testoja man vienas prieš vieną su kalaviju rankoje kovos lauke. Jei nugalėsi mane, ir aš liksiu gyvas, jūsų vergu tapsiu, ir pilies vartai bus jums atidaryti. Bet jei aš nugalėsiu, pėsti pasitrauksite iš mūsų krašto, palikę savo žirgus ir šarvus, kaip mūsų kovos lobį.

— Siekiu savo aukso pentiniais, kuriuos aš garbingai kovos lauke įgijau: tu nenusiskūsi, kad mūsų tarpe nesusirado

narsaus vyro, kuris su tavim ginklu pėsčias ar raitas susiremtu, o kokiomis sąlygomis, tepasako mūsų vadas ir tasai, kuriam bus lemta su tavim kovon stoti.

Tai pasakęs, išdidžiai nusilenkė valdovui ir tiems, kur su juo buvo. O visi, kurie aplink kunigaikštį stovėjo, niauriai, iš pasalu, žiūrėjo į vokiečių tylėdami, nes kunigaikštis nebuvo dar jų nuomonės atsi klausęs.

Liepė Margiris valdovas išvesti vokiečių už pilies vartų ir laisvai juodu leisti joti į savuosius...

VIII.

Nesibodėkite, jaunieji berneliai, mano ilgujų žodelių, nenuobodžiaukite, seni senužėliai ir rimti vyrai, beklausydami mano graudžiosios pasakėlės, dėmėkitės, vyručiai, kaip gyveno, išdidžiai kalbėjo ir narsiai elgėsi jūsų protėvių protėveliai, kaip mirti nebijojo, savo garbę palaikydami, savo laisvę begindami ir mieliausią Dainavos krašteli, gražiausią Lietuvos šalelę...

Kiaurą ryteli rengė berneliai ginklus, balnojo žirgelius, kad su priešū susiremtu

narsiai, nuo pilies vartų jį paprašytų mandagiai, iš Dainavos šalelės palydėtų gražiai . . .

Verkė jaunos sesulės, raudėjo skaisčios mergelės, bernelius, brolelius kovon beruošdamos, džiaugėsi berneliai, kovon besirengdami, džiaugėsi, kad atėjo valandėlė narsiai pasielgti, didžiai garbei įsigyti arba gražiai, kaip vyrui dera, galvą dėti už tėviškėlę, už mielą Dainavos šalelę.

Žvengė širmi žirgeliai pabalnoti, skambėjo žvangėjo ginklai, ruošėsi bernai žirguosna sėsti, per vario vartus lygion lygumėlėn joti, šveitrių kalavijų, kieto plieno kirvių išmėgintų, stiprių rankų pamiklintų . . .

Jau saulelė aukštai patekėjo, kai pilin atvyko du vokiečiu, du kalaviju rankoje nešdamu, ir prieš kunigaikštį atsistojusiu taip į jį prakalbėjo:

— Nesislėpk, pilies valdove, už aukštų sienų, bet išjok lygian laukan, kaip ritieriui dera, ginklu su mumis susiremtų, o kad tau drąsos daugiau gimtų, siunčia mūsų vadas tau kieto plieno kalaviją ir pažada atsitraukti nuo pilies vartų tiek, kiek reikia žirgui įsibėgti, kad tinkamai su mu-

mis susiremtai, — tarė jam vienas vokie-
tis ir padėjo kalaviją ties kojom.

— Mano viešpats, garsusis Hanenbur-
go valdovas, kviečia tave dvikovon vie-
nas prieš vieną ginklu susiremti, pėsčias
ar raitas, kaip tu panorėsi. O kadangi
jis mano, kad tu neturi tinkamo kovai
ginklo, tai, didelę garbę tau teikdamas,
siunčia kalaviją, kuris tau bus naudingas,
jei tavo širdis nėra iš kiškio narsos skoli-
nusi, — išdidžiai tarė antrasis, trenkdamas
kalaviją kunigaikščiui Margiriui po kojų.

— Užteks man ginklų be jūsų valdovų
dovanų, o jei pristigs, pas jus surasime.
Užteks man ir drąsos, kad su jūsų valdo-
vais susiremtau, užteks ir tam, kad judu,
mane piktu žodžiu įžeidusiu, tinkamai nu-
baustau, kaip to esata nusipelnisiu.

Liepė kunigaikštis pančiais jiems surišti
užupakaly rankas, užnerti ant kaklo vir-
ves ir rimbais plakti iki už pilies vartų iš-
varys . . .

— Pasakykita tiems, kurie siuntė judu,
kad ir jų laukia tokis pat likimas. Rykštė-
mis ir rimbais palydėsiu juos visus iki sa-
vo krašto sienų . . .

— Dar niekas pasauly nėra girdėjęs,
kad su pasiuntiniais tiek negražiai, tiek

žiauriai kurios nors šalies valdovas būtų pasielgęs. Matyti, kad mes patekome į laukinius žmones, apie ritieriškus papročius nieko nenusimanančius. Sunkiai tau teks atsilyginti už mūsų išeidimą, — tarė pasijuntiniu. — Mudu juk sakėva, ką mums liepė pasakyti.

— Tai tebūna atsakymas į užgaulingas judu pasiuntusių kalbas...

Atsivėrė vario varteliai, ir išjojo berneliai ristais žirgeliais į lygią lygumėlę, o priešaky jojo Margiris raitelis, kaip tasai raibas sakalėlis...

Supleškėjo trimitai, suaidėjo žalios girių, pasitraukė vokiečiai toli į plačius laukelius, į didžiąją lygumėlę. Tiktai vienas pasilikó vietoje, nepasitraukė su anais atgalio, narsusis Hanenburgo valdovas, kad vienui vienas su Margiriu ginklu susiremtų ar didžią garbę laimėtų, ar garbingai kovos lauke žūtų...

Leido žirgelį Margiris risčiomis zovadomis priešais narsų Hanenburgo valdovą, stiprios rankos ritierių. Susitiko viduj lauko, kaip du raibu sakalėliu, kaip du audringu viesulėliu, laužė ietis iki rankėnėlių, klupdė žirgus ant pasturgalinių kojelių... Trūko diržo kilpelės, krito bal-

nas nuo žirgelio, o su juo narsusis Hanenburgo valdovas purvinan purvynėlin, ant juodos žemelės. Neilgai gulėjo, greitai atsistojo, šveitų kalaviją iš makštų išsitraukė.

— Vai, tu, mano kalavije, kieto plieno nukaltasis! Dar tu manęs neužvylei niekados, neužvils ir dabar. Žūsi, žiaurus priešė, brangiai atsilyginsi už šį mano nepasisekimą.

Sulaikė Margiris savo ristu žirgelį, nusėdo nuo balnelio, kad pėščias susiremtų, kad savo laime nepasinaudotų, kad dar didesnę garbę įsigytų...

Smarkiai kirto Hanenburgo valdovas Margiriui kieto plieno kalaviju per galvą, jog net girios suaidėjo. Suskambėjo sužvangėjo kalavijas, atskeldamas pusę skydo, tankiai vinimis saginėto. Neišlaikė plieno šalmas, tik išlaikė viela siūta kiaulinė kepurėlė.

Ir paėmė Margeris bernelis rankon kirvį už klevinio kotelio, smarkiai kirto Hanenburgo narsų valdovą, visas jėgas įtempdamas, raumenuotas rankas paspausdamas. Kieto plieno kirvis krito, kaip perkūno trenksmas, jog net žemė sudrebėjo, net laukai suaidėjo, skėlė pu-

siau priešo skydą, pusiau kirto plieno šal-
mą ir su juo išdidžią galvą perskėlė net iki
pasmakrės. Krito vokiečiai ant drėgnos že-
mės, žodžio nepratarę, atskiedė savo
karštu krauju juodąjį purvynėlį...

Taip žuvo svetimam krašte, toli nuo
gimtosios žemės, garsus Hanenburgo val-
dovas, didelio vardo ir narsių žygių ri-
tierius...

— Taip žus visi mano priešai, mūsų
tėviškę naikinę! — sušuko Margiris, žir-
gelin sėsdamas, ir jam džiaugsmingai pri-
tarė jo draugai, narsūs Dainavos krašto
raiteliai, tėvų žemės gynėjai...

Vai, suriko, piktai sušuko vokiečiai. —
Klausykite, berneliai, klausykite, seni vy-
rai. — Jie atstatė smailias ietis, jie išsi-
traukė plieno kalavijus, dūrė, badė smai-
liais pentinėliais žirgų šonus, puolė Dai-
navos bernelius, kaip audringų jūrų ban-
gos puola juodas krantų uolas...

Ne dvi audri, griausmais žaibais apsi-
šarvavusi, susitiko susirėmė žydriose
padangėse, ne skaudum lietumi gied-
rus pravirko dangus, — nusigando žė-
mė motutė, sunkiai sudūsavo, kruvinomis
pravirko ašaromis, raudonomis kraujo
upelėmis, kad susirėmė Dainavos berne-

liai su piktu priešū. Žvengė žirgai, šūkavo klykavo lygioje lygumėlėje raiti raitužėliai, kalavijais besikapodami, sunkiais kirviais tvirtus skydus, pieno šarvus, aukštus šalmus beskaldydami...

Narsiai mušėsi Dainavos raiteliai už seną tėviškėlę, už mielą Dainavėlę, kraują liedami, galveles dėdami, pikto priešo lavonais žemele nuklodami, bet visų narsiausiai mušėsi Margiris valdovas. Kur tik širmą žirgą pasuka Margiris, grįste nugrištas, klote nuklotas laukas svetimos šalies berneliais, kaip derlingas pėdais pabarėlis. Kur jo kalavijas sužvangėdavo, kur jo kirvis suskambėdavo, ten lyg perkūno trenktas griūdavo bernelis, svetimos šalies raitelis, ir nebuvo, kas jam pasipriešintų, jo kalavijo smūgį kas išlaikytų. Jau kraujuose papluko tolimos Flandrijos valdovas Henrikas, toli nuo gimtojo krašto radęs sau mirtį po žirgu kanopėlėmis. Suskilo skydas, neišlaikė šarvai, ir krito po Margirio risto žirgo kojomis geltonplaukis Brandenburgo valdovas, savo krauju svetimą žemę atskiedamas. Nusigando priešai, ir ėmė bėgti nuo Margirio veido bailesnieji, šalintis jo kalavijo smūgių narsesnieji, o Margiris

krūvinais šarvais, krauju apšlakstytame žirge sėdėdamas, lakstė į visas šalis, kur tik didžiausias buvo pavojus, visur savo balsu ilstančiųjų bernelių jėgas bežadindamas, narsiųjų raitelių narsumą bestiprindamas, sunkian pavojun patekusiems pagalbą beteidamas, ir nelaimingas būdavo priešas, kuris jam kelią noromis ar nenoromis pastodavo...

Vai, kiek ten žuvo jaunų bernužėlių, kiek ten krito narsių raitužėlių, nė nesuskaitysi. Tiek nebuvo giedrią naktį danguje žvaigždėlių, tiek nebuvo žalioj girioj ažuolėlių, kiek ten krito motulės sūnelių...

Jau saulelė nusileido už medėlių, pasislėpė už žalių girelių, o berneliai vis dar nesiliovė sunkaus darbėlio, niekas nesitraukė iš krūvino pabarėlio. Jau nuklojo lygumėlę priešo lavonėliais, kaip tiltelius nugrendė, jau praliejo kraujo ežerėlius ir plačias upeles, kaip nemunėlius, ir vis dar negražina žirgėlių iš lygaus lauko į tėvų dvarelį, į aukštą Punios pilį...

Jau pavargo eiklūs žirgai, jau atbuko plieno kirviai, šveitrūs sutrupėjo kalavijai, pamielino miklias rankeles, o berneliai raitužėliai, Dainavos gynėjėliai, vis dar priešo neapgali.

Krauju apšlakstyti berneliai ir jų risti- tieji žirgeliai, suskaldyti skydeliai, sukapo- ti šarveliai, o vis dar rankelių nenulei- džia, vis dar didį vargštą vargeli, varo kruviną pabarėlį; kur krinta dešimt pė- delių, ten šalia gula ir jaunasis bernelis...

Vai, daugel daugel ten bėrnužėlių pa- guldė savo galveles už mielą Dainavos šalelę, už brangiąją tėviškėlę. Bet kur vienas jų krito, šimtus priešų ten narsu- sis guldė...

Jau saulelė nusileido už girelių, temdė žemę nakties tamsumėlis, bėgo priešas nuo lygios lygumėlės, nuo kruvino paba- rėlio už gilių apkasų, už aukštų aptvarų, o berneliai, Dainavos raiteliai, grįžo už aukštų Punions sienų...

Ne visi grįžo, kurie išjojo ankstų ry- telį, sugrįžo jų tik trečioji dalelė...

Kiti, amžino miego numarinti, sugulė, sumigo lygioje lygumėlėj, šalia svetimos šalies nekviestųjų svečių,

Amžina jiems garbė, kad mūšio lauke padėjo galveles už tėvų šalį.

IX.

Neverkite, moterėlės, neverkite, jaunosios mergelės, nesigraudinkite. Tai tolimų dienų dainelė, tai giliosios senovės pasakėlė. Nebeskirta jūsų vaikeliams, nebelemta jūsų berneliams širmais žirgeliais jodinėti, šveitrius kalavijus vartoti, raibais sakalėliais svetimose šalyse skrajoti, tik skirta jiems žagrele žemelė kiloti, tik lemta jiems dalgele šėkelis kirsti...

Bet klausykite, jauni berneliai, klausykite, seni senužėliai ir vyrai surambėję... Niaurus sėdėjo kunigaikštis Margiris aukštoje savo tėvų menėje, aukselio kėdėje, gražiai išraižytoje, deimantėliais, baltais perlais nusagstytoje. Paskutinį kartą sėdėjo, o aplinkui stovėjo seni karžygiai ir jauni bernužėliai, narsūs raitužėliai. Jų tarpe buvo tie, kurių vardais garsėjo plati Lietuva, skambėjo vaidilų daina, kuriuos pažino, jų šveitrių kalaviją išmėgino lenkų ir vokiečių žemė ir net tolimi gudų kraštai. Jų tarpe buvo ir tokių, kurių pirmą dar tik kartą jaunos rankos buvo ėmusios kalaviją vartoti už tėviškėlę, už Dainavėlę, už gimtąją šalėlę...

Niauriai į juos visus pažvelgė Margi-

ris ir taip prakalbėjo, žodelį tardamas, graudų sakydamas:

— Draugai mano brangiausieji, karžygiai mano mylimiausieji! Jau du kiauru mėnesiu praslinko ir trečias jau baigiasi, kai gausingas priešas apgulęs laiko seną Punios pilį, ir jo nugalėti, į visas šalis išsklaidyti mes nesugebėjome.

Tylėjo visi, žemyn galvas nuleidę, o kunigaikštis, į juos pašvelgęs, vėl tarė:

— Jų daugel ir naujų jėgų pagalbom jiems vis atvyksta, o mūsų maža beliko. Jau pilies perkasai užkasti, tuinai išgriauti, pylimai iškapstyti ir akmens sienos giliai pakastos, kuorai apdaužyti, o laukti pagalbos nėra iš kur, nėra nuo ko...

— Žūsime, bet taip, kad mūsų nedraugai pajustų, jog galingi buvom jiems priešininkai, — tarė senas Vaišnora, garsaus vardo karžygys. O tuomet prakalbėjo prabilo ir kiti.

— Sėskime ristuosna žirgeliuosna, jokime už pilies vartų lygion lygumėlėn ir žūkime ten su kalaviju rankoje...

— Mirti mums, valdove, nebaisu. Tam juk gimėm, ši pasaulį išvydome, kad ko voje mirtume.

— Kai dar maži bebūdami motinų pasakų klausėme, jau žinojom, kokis laukia likimas Dainavos raitelį...

Taip kalbėjo Margirio karžygiai, Dainavos krašto kareivėliai, tėvų šalelės gynėjėliai. Apsidairė aplinkui Margiris, pamatė niaurus žvilgsnius, rimtus veidus, bet nusimino juose nebuvo.

— Taip, žūsime visi iki vienam, — tarė jiems Margiris kunigaikštis. — Žūsime, kaip vyrams dera, ir niekas nepasakys, kad nusigandome, giltinę išvydę.

Ir ėmė šaukti visi, lyg užgauti, suezinti.

— Ar tu dar abejoji, garsusis valdove?..

— Ar užmiršai, keno esame sūnūs, kurio krašto esame vyrai?..

— Nutilkite, — prabilo vėl Margiris: — ir nusiraminkit!

O kai nutilo rimti vyrai ir jaunieji bernėliai, jis vėl prabilo ir taip jiems kalbėjo:

— Ne tam kalbėjau, kad būtau abejojęs...

— Jei neabejosi, liepk dumti ragan, ir sėskime greičiau žirguosna...

— Joti, joti! Paskutinin mūšin joti!.. — ėmė šaukti jauni ir seni.

— Gerai, mes josim ir žūsime, nes priešų daug, o mūsų beliko jau tik žiupsnys. Bet kas tuomet ištikis mūsų motinas, senus tėvelius, žmonas, mažus vaikelius, sesules lelijėles, mergeles skaistužėles? Ar tam juos visus čia paliksim, kad priešui tektų, visą amžių sunkiai vergautų?

Nuliūdo, nutilo visi, šiuos išgirde baidysius žodžius, ir nebežinojo, kas kalbėti, kas sakyti, nei kas jiems jau bedaryti...

— Ko tylite? — paklausė kunigaikštis, niauriai apsidairęs.

Ir prabilo tuomet senas dainius, vaidila Stavaris, kuris daug žinojo. Praeitį jo galvoje gyveno: garsūs žygiai ir laimėjimai, skaudūs smūgiai, kraštui priešo suteikti, senovės didvyrių, Dainavos krašto karžygių, nuo seniausių laikų garbingi darbai.

— Jei nėra vilties mūsų laimėti, nėra vilties mažus ir silpnus gelbėti, tepasirenka seni ir maži, silpni ir ligoti, senutės moterys ir jaunos mergelės, ko patys nori, — ar garbingai mirti, patiems save apraudojus, šermenis sau pasidarius, ant aukštų laužų susėdus, su dūmais pakilus dausos šalin, kur vokiečių nepamatys, kur

amžinas žydi pavasaris, ar likti gyventi čia, ant žemės, ir piktam priešui visą amžių vergauti. O mes, vyrai, sau likimą jau esame pasirinkę! Tik niekšas priešui nusilenks, kai dar galima garbingai žūti su kalaviju rankoje, savo tėviškėlę ir laisvę beginant.

— Tu gerai kalbi, vaidila, — tarė Margiris. — Manau, kad tik išgama gali pasirinkti vergo likimą, bet tokių Dainavoje nesusiras.

— Nesusiras! — vienu balsu sušuko visi, kurie ten buvo.

— Jūsų, mano karžygiai, aš nesiklausiu, nes žinau, kad narsi širdis plaka kiekvieno krūtinėje, ir nėra jūsų tarpe tokio, kuris kovos metu panorėtų priešui nusilenkti, savo gyvybę gelbėdamas.

— Dievai tokį amžinai paženklintų gėdai, — sušuko vaidila: — ir jo vardas taptų paniekinimo žodžiu!

Ir visi, kurie ten buvo, pritarė jam balsu ir žodžiu...

— Bet tie, kur kalavijo nevartoja, patys turi išspręsti savo likimą, — tarė vėl Margiris susirinkusiems. — Eikite ir šaukite senus ir mažus, senas moteris ir

jaunąsias mergeles, tenusprenžia savo likimą.

Ir išsikirstė visi vyrai, kad praneštu saviesiems gūdžią naujienėlę, bet jų tarpe nebuvo nė vieno nuliūdusio bei nusiminusio.

Kai jie išvyko sušaukti senų ir mažų, silpnų ir ligotų, senų moterų ir jaunųjų mergelių, atėjo kunigaikščio menėn svetimos šalies krivis, prašydamas leisti jam žodį tarti.

— Valdove, — tarė jisai: — baisų sumanei darbą, amžinai pražūčiai paskirdamas savo sielą ir tų, kurie tavęs klauso! Bet, štai, aš tau ir tiems, kur yra pily, nešu išgelbėjimą.

— Aš tikiu tik savo ranka ir kalaviju, kurie praskins man ir tiems, kurie yra su manim, kelią dausų šalin, ir kito išgelbėjimo mums nebereikia, jei kovoje neišgalim laimėti.

— Aš tau pagalbą siūlau, ir neatstumk jos, valdove!

— Aš netikiu tavo žodžiais, bet jei esi gera sugalvojęs, kalbėk.

— Tie, kur stovi už pilies vartų, mirties jūsų ieškodami, Tikrojo Dievo, dangaus ir žemės Kūrėjo, vardu puola tave.

Pagerbk Jį, savo Dievu pripažindamas, ir pasitrauks jie, daugiau tau pikta nebedarydami, nes jie gerbia jūsų narsumą.

— Niekšas yra, kuris kovos metu priešui nusileidžia. Taip nesielgdavo mūsų tėvai, ir mes taip nepasielgsime! Tu nori, kad mes atsižadėtume savo dievų, kurie mus gynė ir saugojo, amžinai atsižadėtume savo tėvų ir protėvių, kuriuos turime pamatyti mūsų dausoje, ir keliautume vokiečių dauson? Ar manai, kad mes vergai jau esame ir niekšai. jog net tokiu būdu panorėsime sau gyvybę nusipirkti?

— Bet už tai jūsų visų amžina laimė laukia danguje, kurios nerasite savo dausoje.

— Aš kitos laimės, vokiečių krivi, nebenuoriu, kaip tik tosios, kad ir ten, dausoje, aš jums galėčiau pikta daryti, keršyti ir žudyti, kaip kad čia darau. Aš ir dausoje nei su vokiečiu, nei su lenku už vienų skobnių neatsisėsiu ir nesėdėsiu, kad net ri Perkūnas to pareikalautų . . .

— Išdidus ir puikus valdove, tavo motinos vardu, tavo žmonos gyvenimu meldžiu tave, neatmesk mano žodžių, neatmesk del tų visų, kurie ryt gali mirti, šviesos neišvydę! . .

— Jie mirs, bet tu nemirsi drauge su jais, nes esi tosios garbės nevertas ir todėl nebepasiliksi nuo šios valandos pily. Nors per tavo ištiko mus visus nelaimė, bet aš tavęs, seno ir silpno, kerštu nenu-skriausiu.

Ir liepė kunigaikštis tuoju išvesti jį už pilies vartų, kad nueitų pas savuosius, pas tuos, kurie garbina tą patį Dievą, kurį ir jis išpažįsta.

Kai susirinko plačioje aikštėje visi seni ir jauni, silpni ir ligoti, senos motinos ir jaunosios mergelės, tokiais žodžiais prabilo į juos kunigaikštis Margiris:

— Atėjo diena, kada mes turime ar žūti, ar priešo vergais tapti, nes priešas stiprus, ir jo nugalėti mes jau nebeišgalim, o pagalbos laukti neturim iš kur.

Susirinkusieji niauriai tylėjo ir nieko jam neatsakė.

— Mes, vyrai, žinome, kaip mums dera pasielgti. Bet kai mes visi iki vieno žūsime, priešas įsiverš į pili, ir jūs visi tapsite jo vergais ir vergėmis.

— Geriau mirsime, negu vergausim priešui, kuris mūsų krauju minta! — tarė seni vyrai, kurie kalavijo vartoti jau nebegalėjo.

— Pačios sau laužą susikrausime ir žūsime liepsnose su mūsų vaikais! — tarė jam moterys.

— Kad mūsų broliai ir jauni berneliai vieni mirė, kiti turi mirti, mes nuo jų neatsiliksime ir priešui nepateksime! — tarė jaunosios mergelės.

— Ar mirti nebijote? — paklausė kunigaikštis Margiris. — Pagalvokite...

— Ar mes, jauni būdami, kalavijų nevartojome! — tarė jam seni seneliai.

— Ar mes — ne jūsų motinos, kurios jus pagimdėm ir narsius išauklėjome! — tarė jam moterys.

— Ar mes nežadinome jūsų savo dainelėmis narsiems žygiams, kad pačios mirti bijotume! — tarė jaunosios mergelės. — Mes mokame mirti ramiai, kaip ir jūs, vyrai.

— Gerai, kad pasirinkote garbingai mirti, atmetę paniekinimą, — tarė kunigaikštis. — Aš liepsiu sukrauti viduje pilies didelį laužą, o jūs neškite viską, ką turite, kad piktam priešui nieko nebetektų. Teranda vien tik pelenus toje vietoje, kur mes gyvenom...

X.

Vai, nutilkite, vėjeliai, nedumkite, šiaurieji, nekelkite dulkelį, kad negrauztų man senų akelių... Suašaros dulkelis užkrėstos akelės, užtemdys man šviesią dienele...

Vai, virpėkite, miklūs pirštai, aidžias stygeles paliesdami! Vai, suaidėkit, sudejuokite, skambios stygos, gūdžiai suraudokite paskutiniaus graudžios pasakėlės žodeliais...

Vai, jūs, seni tėvuželiai, rūpestingos motinėš, tai jūs įsidėmėkit, tai jūs pasidžiaukite, kad negresia jūsų jauniems sūneliams ir skaisčiosioms dukrelėms žiaurus likimas, kuris ištiko Punios bernelius ir jų jaunąs mergeles...

Vai, jūs, berneliai, dirvos artojeliai, ir jaunosios mergelės, rugelių piovėjelės, tai pasidžiaukite, kad skaudri audra nesudrums jūsų buitelės...

Nuo ankstaus ryto iki vakarėlio krovė didelį laužą didžioje aikštelėj viduje Punios pilies. Ant to laužo nešė ir krovė, kas ką turėjo brangiausio, kas ką turėjo mieliausio: motulės dukrelių kraitelius, seni tėvuželiai bernelių sūnelių žirgams

rėdeles, tymo balnelius, šilkeliais siuvinėtus, baltais perleliais sagstytus; jaunosios mergelės branguosius parėdėlius, ir tuos, kur pačios suaudė, mikliais piršteliais pagamino, ir tuos, kur broleliai ir jaunieji berneliai iš svetimų šalių pargabeno dovanėlių...

O kai sutemo vėlus vakarėlis, keturiuose aikštės kampuose užžibino šviesius švyturėlius, suėjo susirinko, laužą apstojo seni ir maži, silpni ir ligoti, žilgalvėlės motinėlės ir skaisčiosios mergužėlės. Suraudojo aidžios kanklių stygelės, užgiedojo vaidilos šermenų giesmes apie gražią dausos šalelę, apie linksmą tenai buitele, kur amžinas viešpatauja pavasarėlis, kur su protėviais karžygiai amžinai linksminasi ulioja, savo žygiais didžiuojasi, kol sumano vėl į žemę grįžti, naujais žygiais, garsiais darbais pasipuošti...

Ten nebėra skausmų, ten nebėra ligų, ten kelio nesuranda nei žiaurūs vokiečiai, nei klastingi lenkai, nei apgaulingi gudai...

Nors gražiai skambėjo vaidilų giesmės, bet graudžiai raudėjo aidžios kanklių stygos, lyg gailėdamos už dausos šalį gražesnės Dainavėlės, mielojo protėvių kraš-

telio, kur gimė augo visi, vargelį vargo, šviesiomis dienelemis džiaugėsi, laimę ir nelaimę pažino ...

O kai baigė vaidilos giedoje šermenu giesmes, gūdžiai suvirko motutės, raudodamos apkabino savo mažus vaikelius ir meilindamos, glamonėdamos, prie krūtinų spausdamos, bučiavo šviesias akeles ir raudonus veidelius, atsisveikindamos prieš tolimą kelionėlę dausos šalėlėn ...

— Vaikeliai mūsų mažiausieji, vaikeliai mūsų mieliausieji, kam mes jus pagimdėm, kam auginom, nakčių nemiegodamos, didelį vargelį, sunkias rūpestėles bekentėdamos! Geriau jus būtume pagimdžiusios nebyliais, bejausmiais akmenėliais! Būtute dabar ramūs gulėję Nemunėlio dugne, ramūs gulėję, skausmo ir sopulio nekentėję ...

Glamonėjo motutės mažus vaikelius ir beglamonėdamos tai gūdžiai raudėjo, o vyrai aplinkui stovėjo, niauriai tylėdami, ilgais kalavijais, sunkiais kirviais pasiremdami. Jie tylėdami didelį kerštą priešui žadėjo — šimtus nudėti už kiekvieną mažą vaikelį, už kiekvieną motinėlių ašarėlę ...

Užlipo vaidila Nemekšis ant aukšto laužo ir tokį prabilo žodelį, kanklių stygomis sau pritardamas:

— Kai aš jaunas buvau, širmu žirgeliu jodinėjau. Kovoje, mūšyje mano buvo visuomet pirmas žygelis, linksmoje puotoje man tekdavo pirmoji vietelė, nes garsus buvo mano balselis, skambios buvo mano dainelės, draugų bernelių žygius garsinančios, didžius protėvių darbus garbinančios. Neteko kovoje man žūti, galvelės padėti už tėvų šalelę, už gražią Dainavėlę ir susilaukiau senos senystelės, skaudžiujų dienelių. Tai dabar pirmas vyksiu, kelelį pirmas rodysiu į dausos šalelę. Pranešių tėvams protėviams, kad paruoštų jums garbingiausią vietelę dausos šaly, nes nebuvo ir nebus didesnių, garsesnių karžygių, kaip šie seni senužėliai, šios moterėlės, skaičios mergužėlės ir mažieji vaikeliai, tolimon dausų šalin keliauti pasiryžę. Lengva mirti dėl tėviškėlės su kalaviju rankoje lygioj lygumėlėj, plačiam laukely, bet sunkiau žūti, su priešu nesusirėmus, skaudaus smūgio jam nesuteikus! . .

Taip bekalbėdamas, aidžiomis kanklių stygelėmis sau bepritardamas, pataikė

peilio iešmu senon krūtinėn, persivėrė širdį ir krito negyvas, o kraujas apšlaks-tė laužą, raudonu upeliu patekėjo ...

Dar giliau suaidėjo kankliai, dar gū-džiau suraudojo jų stygos. Žengė dabar į aukštą laužą seni seneliai, silpni ir li-goti. Žengė ir motutės, mažais vaikeliais nešinos. Rauduoja aplinkui stovėda-mos jaunosios dukrelės, dausos šalelėn motinėles belydėdamos ...

Nesudrebėjo ranka nei senelio seniau-sio, nei ligonio silpniausio, kai persivėrė sau krūtinės, aptaškė krauju laužo viršū-nėlę ... Nesudrebėjo ranka ir motinėlių, kai verkdamos, gailias ašarėles liedamos, suvarstė peilių ašmenimis mieliausių vai-kelių širdeles, sudraskė, iešmais subadė savo skausmų kupinas krūtinėles, kol kri-to ant laužo visos iki vienos ...

Verkė aplinkui mergelės, rauduoja mo-tinėlių, dausos šalin keliaujančių, gū-džiais balseliais lydėdamos, gailiai striū-baudamos, savo likimą keikdamos, o vy-rai aplinkui stovėjo, niauriai tylėdami, il-gais kalavijais, sunkiais kirviais pasirė-mę, ir betylėdami baisų priešui kerštą žadėjo — šimtus nudėti už kiekvieną mo-

tinėlių kraujo lašelį, už kiekvieną mergelių ašarėlę...

Garsiai skambėjo vaidilų kankliai, gūdziai verkė aidžiosios jų stygos, graudžiai raudėjo skaisčiosios sesulės, jaunosios mergelės, paskutinėn kelionėn besirengdamos, su jauna jaunystėle, jaunomis dienelemis atsisveikindamos. Draskė plėšė savo rūtų vainikėlius ir šilkinius kaspinėlius, taršė gelsvas kaseles, barstė žalias rūteles... Puolė krito prie brolelių, prie jaunų bernelių, meiliai atsisveikindamos, gailiai raudodamos, kaip raibosios gegulės kukuodamos. Glaudė berneliai paskutinį kartą savo jauniausias mergeles prie karštųjų krūtinėlių, kalbėjo meilius žodelius, glostė skaisčius veidelius, paskutinį kartą glamonėdami, švelniai atsisveikindami prieš ilgą kelionėlę dausos šalėn...

Nutilo vaidilų kankliai, nustojo stygos raudojusios. Ėmė Margiris bernelis savo skaisčią mergele už baltosios rankeles, ant aukšto laužo ją vedė. Ten paskutinį kartą apkabino, priglaudė prie narsios krūtinėlės, paskutinį kartą išbučiavo skaisčius veidelius ir raudonas lūpeles, o

ašarėlės, kaip aguonėlės, jam krito iš akelių...

Išsitraukė bernelis šveitrų kalaviją, kirto mergelei galvelę, kirto glotniają — ir ranka jam nesudrebėjo...

O kai jis nužengė nuo aukšto laužo, vedė berneliai savo mieliausias mergeles ant laužo, kraujais aptaškyto, paskutinį kartą bučiavo skaisčius veidelius ir raudonas lūpeles, glaudė prie narsiųjų krūtinėlių, paskutinį kartą glamonėjo, meilūs žodelius kalbėjo ir kirto galveles savo šveitriais kalavijais — ir nė vieno ranka nesudrebėjo...

Ir taip žuvo visos Punios pilies mergelės, nė vienos nebeliko... O kai visos žuvo, iš visų keturių kampų pakūrė berneliai laužą...

O kai laužas suliepsnojo, vėl gūdžiai sudejavo aidžiosios kanklių stygelės, o jaunieji berneliai tyliai aplinkui stovėjo ir bestovėdami, betylėdami didelį kerštą priešui žadėjo...

Tyliai stovėjo, ilgais kalavijais, sunkiais kirviais pasiremdami, skaudžias ašarėles bebraukydami...

Ir taip stovėjo kiaurą naktelę...

Dar laužas neužgeso, dar ugnelė žairiai liepsnojo, dar šviesi aušrelė nepatekėjo, kai sutrimitavo, briedžio ragan sudūmė tie, kur ant akmens sienų, ant aukštų kuorų stovėdami sargybą ėjo, sutrimitavo, kad piktas priešas jau rengiasi pilį pulti, pranešdami, žiaurion kovon, paskutinėn kovon raitelius bešaukdami...

Liepė kunigaikštis Margiris padegti pilį iš visų keturių kampų, liepė atidaryti vario vartelius, sakė berneliams ristuosna sėsti žirgeliuosna ir joti už pilies vartų lygion lygumėlėn, paskutinį kartą su priešų susiremti — su priešų susiremti, garbingai mirti už gimtąją šalelę, už gražią mielą Dainavėlę...

Sėdo berneliai, niauriai tylėdami, didelį kerštą priešui žadėdami, sėdo ristuosna žirguosna, ėmė sunkius kieto plieno kirvius mikliosna rankelėsna už klevinių kotelių ir išjojo už pilies vartų lygion lygumėlėn, išjojo visi, kaip vienas...

Ne tam išjojo berneliai, kad išmėgintų jėgas, išmiklintų rankas, pasidžiaugtų savo narsia narsumėle, ne tam išjojo, kad naujais žygiais pagarsėtų, linksmoj puotoj paskui pasigirtų — išjojo berneliai, mir-

ties sau tik geisdami, priešui keršto tik ieškodami...

Sutiko priešus prie pilies vartų ir puolė juos, kaip sužeisti lokiai šunų bailias rujas. Kiekvienas bernelis, kiekvienas Dainavos raitelis šimtus atstojo, kiekvienas ten puolė, kur priešų buvo daugiau sia...

Ištesėjo berneliai, Dainavos krašto raiteliai, savo pažadėlius. Mirties beieškodami, keršto betrokšdami, aitvarais skrajojo lygioje lygumėlėj, kaip žaibai švytravo jų plieno kirviai, šveitrūs kalavijai. Kur vienas krito bernelis, ten šimtus priešų aplinkui nuklojo, gausiai paliedamas, gausiai atskiesdamas krauju gimtąją žemelę...

Bet visų narsiausiai, bet visų smarkiausiai mušėsi kovėsi, su priešais kirtosi Margiris kunigaikštis, narsusis Dainavos valdovas, už tėvų šalelę, už savo jauną mergelę bekeršydamas, jaunosios krūtinės skausmą nuraminti besistengdamas. Kiek kartų jo plieno kirvis suskambėjo viduje lygaus laukelio, juodus priešo skydus, geležinius šalmus bedaužydamas, beskaldydamas, tiek kartų krito piktas priešas nuo eiklaus žirgo po kanopėlėmis,

ant juodos žemeles, ant drėgnosios, kraujų atskiestos, kad daugiau nebepasikeltų, gražiosios Dainavos šalelės nebenaikintų...

O kiek bernelis smūgių teikė, tiek kartų savo jauną mergelę minėjo...

Mušėsi kirtosi berneliai sunkiais kirviais, šveitriais kalavijais nuo ankstauro ryto iki vakarėlio, neatsilsėdami, nepasitraukdami, kvapo neatgaudami. Atbuko kirviai, sutrupėjo kalavijai, jaunasias rankes pamielino, bet užtai nuklojo tankiais pėdeliais — priešų lavonais — kruviną pabarėlį, tiltus nugrendė lygioje lygumėlėje, kraujo upes, kaip nemunėlius, pralėjo, kol krito visi iki vieno...

Klausykite, vyrai, klausykite, berneliai, širdysna įsidėkite. — Visi krito Purnios berneliai žiaurioje kovoje, visi krito iki vienam už tėviškėlę, už gimtąją Dainavos šalelę. Tik vienas kunigaikštis Margiris nei patsai nuvargintas, nuilsintas, nei jo širmas žirgelis dar sužeistas. Abu juodu, kaip aitvaru, po lygią lygumėlę skrajoja, o pėdomis šalta giltinė seka. Nelaimingą valandą būdavo pagimdžiusi motė tą vokiečių raitelį, kuris Margiriui kelią pastodavo, jo kirvio ilgio atstu atsirasdavo: kurį tik pasiekdavo Margiris

savo tvirta ranka, kuriam tik sužibėdavo blyksterėdavo kruvini jo kirvio ašmenys, kaip perkūno trenktas krisdavo tasai nuo eiklaus žirgo ant drėgnos, krauju gausiai atskiestos žemelės...

— Velnias! Tikras velnias už stabmeldžius kovoja! — šaukė nusigandę vokiečiai ir bėgo nuo jo galingosios rankos, nuo jo sunkaus kirvio smūgių besišalindami...

Kruvinas žirgelis, krauju apšlakstytas bernelis. Apsidairė aplinkui ir nebepamatė Margiris jau nei vieno Dainavos raitužėlio, narsaus kareivėlio: visi jau buvo žuvę iki vienam...

— Prigrįžote, mane vieną palikote, draugužiai! Vienui vienas turėsiu keliauti dausos šalin — pamanė Margiris ir puolė priešus ten, kur jų buvo daugiausia. Ne garbės trokšdamas, ne gyvybę gelbėdamas puolė, bet mirties tik ieškodamas, už savo tėviškėlę, už jauną mergužėlę keršydamas. Apstojo jį dabar priešai, iš visų pusių apsupė, ir jų buvo šimtai ir tūkstančiai, o Margiris tik vienas. Jau nulūžo jo klevinis kirvio kotelis iki pačios rankenėlės, jau sukluvo širmas žirgelis visomis keturiomis kojelėmis, krito ber-

nelis ant drėgnosios, ant juodosios žemelės ...

Džiaugsmo balsais suklyko priešai, sudžiūgavo, kad krito paskutinis Dainavos raitelis, baisusis kareivėlis. Bet neilgai džiūgavo, greitai Margiris atsikėlė, atsistojo ant miklių kojelių, iš makštų traukė kieto plieno nukaltą savo šveitru kalaviją ir betraudamas taip jam kalbėjo:

— Kalavije mano šveitrusis, kieto plieno nukaltas! Tu mergelės krauju suteptas, bet prieš šiam mūšy dar nelytėjai, jo kraujo neragavai. Patarnauk dabar man, šveitrusis, kaip kad iki šiol visuose mūšiuose man garbingai tarnavai, o aš tave, ištroškusį, karštu prieš krauju pagirdysiu, įkaitusį atvėdinsiu!

Smarkiai ir drąsiai dabar puolė Margirį priešai. Jų buvo šimtai ir tūkstančiai, o jisai tik vienas. Bet tie, kur puolė, atgal nepasitraukė — užmigdė nuramino juos visus šveitrusis Margirio kalavijas, ant drėgnos žemelės patalėję jiems paklodamas...

Antrą kartą puolė Margirį priešai. Jų šimtai buvo ir tūkstančiai, o jisai tik vienas. Bet tie, kur drąsiai jį puolė, atgalio

nebepasitraukė, savo laimėjimais draugų tarpe nepasididžiavo nė vienas: visus juos paklojo suguldė ant drėgnosios žemelės, amžinu miegu užmigdė šveitrusis Margirio kalavijas. . .

— Velnias! Velnias, tikras velnias už stabmeldžius kovoja! — ėmė šaukti priešai, atgalio besitraukdami.

— Tai jų piktasis dievas Perkūnas, ne kas kitas, mus žudo, — kalbėjo vokiečiai kits kitam, ir trečią kartą pulti panorėjusių nebeatsirado.

Lavonų siena apsitvėręs, šveitriu kalaviju pasirėmęs, nusišluostė kruvina ranka savo prakaituotą veidą Margiris ir, iš priešų pasityčiodamas, sušuko:

— Nėra jūsų, niekšų, tarpe nė vieno, kuris mano smūgį išlaikytų, su manim kalaviju susirėmęs!

Susigėdo, supyko vokiečiai, šiuos narsaus Margirio žodžius išgirde, ir naujomis jėgomis, su dideliu įnirtimu, vėl puolė Dainavos bernelį. Jų buvo šimtai ir tūkstančiai, o Margiris tik vienas. Bet visi tie, kur drąsiai jį puolė, rytdienos saulės nebematys, rytdieną nebenubus, savo laimėjimais, su draugais bepuotaudami, nebepasigirs: visus juos ant drėgnosios žė-

melės, juodan purvynėlin suguldė, amžinu miegu nuramino šveitrusis Margirio kalavijas. . .

Antrą kartą, kaip įnirtę stumbriai, kaip įsiutę lokiai, puolė vokiečiai Dainavos bernelį. Jų buvo šimtai ir tūkstančiai, o jisai tik vienas. Bet nepasitraukė Margiris, žingsnio atgal nežengė skersno, tik šveitrus jo kalavijas, kaip perkūno žaibas, rankose sušvytravo, ir krito visi priešai, kuriuos tik pasiekė jo galinga ranka, nuovargio nežinanti.

— Velnias! Tikras velnias už stabmeldžius žudo mus! — sušuko vėl nusi-gandę vokiečiai ir traukėsi atgalio besi-žegnodami.

Trečią kartą pulti narsaus bernelio niekas nebepanorėjo, niekas nebedrįso. . .

Lavonų siena apsitvėręs, šveitriu kalaviju pasirėmęs, nusišluostė kruvina ranka prakaituotą veidą Margiris ir, priešu pasityčiodamas, sušuko garsiu balseliu:

— Ne karėiviai esate, bet niekšai, zuikių broliai! Todel nėra jūsų tarpe nė vieno, kur, su manim kalaviju susirėmęs, mano smūgį išlaikytų! . . .

Kaip sužeistos stirnos lengvakojės, suklyko, suriko įnirtę, didžiai supykę vo-

kiečiai, bet pulti Margirio, į jį prisiartinti, kad su juo kalaviju susiremtų, nė vienas neišdrįso. Tik ėmė šaukti dideliais balsais narsiausiųjų, tik ėmė šaukti stipriausiųjų, kurie jų tarpe buvo, kad čion atvyktų, su Margiriu šveitriais kalavijais susiremtų. . .

Prijojo jų visų karo žygiais garsiausias, prijojo jų visų rankos smūgiais stipriausias — didysis ordeno komturas, garsusis Zigfridas Čelneris ir prisiartinęs taip tarė Margiriui:

— Tavo kareiviai visi žuvo su kalaviju rankoje, kaip narsiems vyrams derėjo, ir garbė jiems amžina akyse tų, kurie narsumą moka gerbti. Tu likai vienas, ir nėra tau vilties laimėti. Pasiduok mums, kaip protingam vyrui dera, o tavo narsumą mes mokėsime pagerbti ir laisvę tau gražinsime.

— Dar niekuomet to nėra buvę, kad lietuvis, kalaviją rankoj turėdamas ir galėdamas garbingai mirti, pasiduotų priešui kovos lauke! — atsakė jam narsusis Margiris, Dainavos krašto valdovas.

— Atsakymas, narsiam vyrui dera, — tarė jam Čelneris. — Daugel garsių mūsų ritierių krito iš tavo rankos, ir

gėda būtų mūsų ordinui, jei nesusirastų, kas už jų mirtį tau atkeršytų.

Tai taręs, nusėdo nuo ristaus žirgo, kad lygiomis kovotų, ėmė rankon šveitru kalaviją, juodais šarvais, kryžiumi ženklintais, apkaustytas, dideliu skydu prisi-dengdamas, narsiai žengė į Margirį, kad su juo ginklu susiremtų, didelę garbę lai-mėdamas įsigytų, ar kovos lauke garbin-gai, kaip karžygiui dera, žūtų...

Kaip išalkęs vanagas, pilką antį išvy-dęs, šoko Margiris, ir susirėmė juodu vi-duje lauko, lavonais nukloto, kaip du įnir-tusiu stumbriu plačiaragiū. Suskambėjo skydai, sužvangėjo kalavijai, suaidėjo lau-kai ir girios, o visi nutilę, nejudėdami, baisius kovojančiųjų smūgius sekdami, gė-rėjosi abiejų karžygių vikrumu, abiejų narsumu...

Pusiau skilo sudaužytas Margirio skydas, krito šalmas nuo jaunosios berno galvelės, kryžiuočio kalavijo smūgiais su-kaпотas. Paskutines jėgas sukaupęs, miklias rankas įtempęs, kirto Mar-giris bernelis kieto plieno kalaviju vokiečiui per galvą. Nesuspėjo vokietis skydu užsidengti, nesurojo didelio smūgio atremti, ir perskėlė jam Margiris galvą iki pažiaunių. Krito narsusis Zigfridas, kil-

nusis vokiečių ritierius, kaip ažuolas plačiašakis, vėtros palaužtas, bet lūžo trupėjo Margirio kalavijas iki auksu padabintos rankenos...

Be skydo, be šalmo liko narsusis Dainavos valdovas ir šveitraus kalavijo nebetekęs.

Skaudžiai suklyko, baisiai suriko vokiečiai, išvydę, kad žuvo jų tarpe narsiausias, kad krito jų tarpe stipriausias. Suklyko, suriko, kerštu grasydami...

— Jis be ginklo liko, jis be ginklo!...
— ėmė šaukti, kits kitą drąsindami. — Gyvą jį suimsime! ..

— Ei, Perkūne Galingasis! Siusk greičiau man baltą žirgą dausos šalin į mergelẽ joti! — sušuko Margiris ir, išsitraukęs aštrų durtuvą, persivėrė savo krūtinėlę, užmigdė širdelę, o narsi jo vėlė baltu žirgu, paukščių taku dausos šalin nujojo, kur nei žiaurūs vokiečiai, nei klasdingi lenkai, nei apgaulingi gudai kelio nežino...

Taip žuvo narsus Margiris, garsus Punios ir viso Dainavos krašto valdovas, nuo savo rankos žuvo, priešo nenugalėtas...

Amžina garbą jam ir tiems, kurie su juo buvo...

KA RAŠO

Spauda apie „PIGŪJĮ KNYGYNĖLĮ“

Mūsų perijodinė spauda, paminėdama išėjusias „Pigiojo Knygynėlio“ knygutes, gražiai atsiliepia ir teigiamai įvertina tokią lietuviškosios originalinės knygos populiarizavimą plačiuose skaitančios visuomenės sluoksniuose.

„Daug kas nusiskundžia, kad lietuviškosios knygos brangios, neįperkamos, ypač sodžiaus gyventojams. Tiesa, ne tik sodžiuje, bet ir Kaune dabar daugeliui litas — pinigas. Bet, palyginę mūsų knygų kainas su užsienio knygų kainomis, turėtume pasakyti: pigumėlis!

Nežiūrint to neabejotino fakto, kad mūsų spaudos leidiniai už užsienio spaudą (knygas) žymiai pigesni, kai kurios mūsų leidyklos daro pastangų lietuvišką knygą dar atpiginti, sugalvodamos „Sodžiaus skaitymus“, „Pigiuosius knygynelius“ ir kt.

Mūsų aprašomoji knygelė yra viena iš „Pigiojo knygynėlio“ leidinių. Kny-

gutė, tiesa, nedidoka. Bet ir pinigas mažas: 50 centų, tur būt, kiekvienas išsigali. Knygelėje išspausdintos žinomo mūsų rašytojo — V. Krėvės — dvi apysakos: „Milžinkapis“ ir „Užkeikta merga“. Abi jos paimtos iš plačiai žinomų „Dainavos šalies senų žmonių padavimų“... Apysakų turinys pasakiškas, primenąs žmonių padavimus ir žiląją mūsų tautos praeitį. Pirmoj tų apysakų minimas net Kęstutis, antroj — Šarūnas. Lietuviškos kūrybinės nuotaikos jose netrūksta“. *L. Str.*
„Trimito“ š. m. 43 nr.

Jeigu skaitančioji visuomenė „Piguji knygynėli“ parems, išleisime ne tik mūsų, bet ir pasaulinių klasikų kūrinius tokiomis pigiomis knygutėmis. Todėl kiekvienas šviesuolis turėtų šias knygeles įsigyti ir dar kiekviena proga nupirkęs nusiųsti savo tėviškėn, saviesiems, sodžiuje gyvenantiems giminėms ar pažįstamiems.

Šių knygelių gausite visuose „Pigiojo Knygynėlio“ leidėjo

KOOPER. S-GOS „SPAUDOS FONDO“
knygynuose ir kituose knygynuose.

Rašomoji mašinėlė namuose — tikras civilizacijos pažymys!

Moderniškame amžiuje nė vienas inteligentas negali apseiti be mažos rašomosios mašinėlės. Jau praėjo primityvūs laikai, ranka viską rašydavo ir mintinai viską skaičiuodavo.

Tik „Spaudos Fonde“ didžiausias pasirinkimas ir pigiausios kainos šių rašomųjų mašinelių:

- 1) „Remington“, „Remington Portable“ — puikus pastarųjų metų modelis. Patogi namuose ir kelionėje. Kaina žymiai sumažinta.
- 2) „Urania“ įvairaus didumo ir spalvų.
- 3) „Triumph“ didžiausias pasirinkimas.

Be to, skaičiavimo mašinos „Dalton“ ir „Monarch“ ir aritmometrai „Brunsviga“ ir „Walther“ įvairių dydžių ir kainų.

Reikalaukite mūsų naujo šių dalykų katalogo, siųskite paklausimus tik į

Kooper. S-ga

„Spaudos Fonda“

Kaune, Laisvės Al. 62, tel. 12-12 ir 19-12.

Skaitykime ir remkime LIETUVIŠKĄJĄ KNYGĄ!

1. Mūsų žymiųjų rašytojų originalūs veikalai
2. Pasaulinių rašytojų kūrinių lietuviškieji vertimai

turėtų būti kiekvieno šviesaus lietuvių skaitomi ir mėgiami.

Gana nevertingų svetimomis kalbomis knygų. Kam leisti į užsienį pinigai už tokius mažaverčius daiktus.

Reikalaukit gerų lietuviškų knygų — didžiausiame knygų centre Lietuvoj

Kooperacijos Sąjungoj
„SPAUDOS FONDE“

Kaune, Laisvės Al. 62. Telef. 12-12.
Skyriai provincijoj.

Atsiminkite,

kad

visi vadovėliai —

pradžios mokykloms,
vidurinėms mokykloms,
gimnazijoms ir
specijalinėms mokykloms

visa rašomoji medžiaga,

visi rašomieji reikmenys, —
kas tik reikalinga mokiniui

visos literatūros naujienos

geriausia pirkti didžiausiame
knygų centre Lietuvoj,

Kooperacijos Sąjungoj

„Spaudos Fonde“

Kaune, Laisvės Al. 62, tel. 12-12 ir 19-12

SKYRIAI: Šiauliuose, Kėdainiuose,
Tauragėje, Vilkaviškyje,
Mažeikiuose, Biržuose ir
Ukmergėje.

Kas nori remti mūsų kultūros darbą
— „Lietuviškosios Enciklopedijos“
leidimą — tas viską perka
„SPAUDOS FONDĖ“.